

Број
62

Суштина поетике

ISSN 2620-0988

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Година VI

Мај/август 2019

Глушци

Реална је идеја суштина ствари а не изглед
Константин Бранкуши

ISSN 2620–0988

Суштина поетике – број 62

Часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник

Анђелко Заблаћански

Уредништво

Сања Живковић

Јелена Глишић

Сарадници чланови колегијума

Проф. др Љубица Несторов

Проф. др Слађана Миленковић

Марко Јуришић

Милена Ћировић

Лектура и коректура

Бранка Тарбук

За издавача

Анђелко Заблаћански

Издавач

Удружење поетских стваралаца

Глушци

Контакт

+381649803118

sustinapoetike@hotmail.com

Први број је објављен 23. новембра 2013. године

Часопис је покренуо

Анђелко Заблаћански

Излази двомесечно

Штампа

Pharmalab Београд

Интернет адреса

www.knjizevnicasopis.com

Тираж

60

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 62

Мај/август 2019

УПС

Глушци

2019

Слика на насловној страни
Надежда Петровић – *Острво љубави*

Реч уредника

Од претходног до овог броја *Суштине поетике* прошло је скоро четири месеца. Не знам да ли сте нас заборавили или смо вам недостајали, али времена није било да се часопис уреди онако како сте навикли. Сезона је годишњих одмора, а и лично сам био заузет припремом и објављивањем моје две нове књиге. Осим времена увек недостаје и средстава, али некако смо затворили финансијски круг да овај, верујем врло добар, 62. број доспе у јавност. До аутора и читалаца.

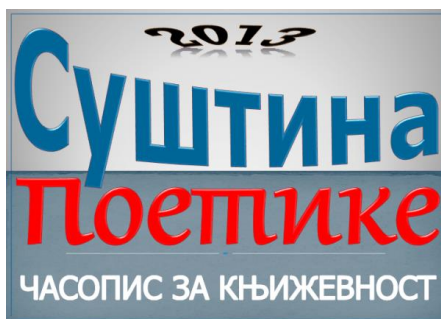
Пажљиви и стални читаоци нашег часописа приметите да многих, до сада сталних, рубрика нема. Верујем да је дошло до замора месецима се бавити сличном темом, а уметници (писци и песници) брзо се уморе од једноличности. Једноставно, нестане воље и надахнућа. Подстакнут тиме размишљам да извршим (можда већ од следећег броја) мање или веће промене у концепцији часописа, како у садржају, тако и у начину уређивања, дакле уредништву. У техничком смислу промене су увек долазиле у ходу, па ће тако бити и убудуће.

У овом броју највећи простор је заузело преводилаштво. Тиме сам веома поносан, јер имамо преводе поезије класика и наших савременика с четири језика. Мада нерадо истичем појединце још у уводној речи, али овог пута ћу направити изузетак и истаћи четворо преводилаца чији препевии овом броју дају посебну црту. Захваљујем се проф. др Љубици Несторов, Јарославу Комбиљу, Дајани Лазаревић и Данијели Трајковић. Поред тога, овај број је

богат многим песмама наших данашњих песника, животним причама, али и веома снажним прика-зима и освртима које би сваки уредник пожелео у свом часопису.

Ето, нахвалих сопствени часопис као *Циганин свога коња*, али верујем да нисам претерао, у шта ћете се и сами уверити. Или нећете... *Ко зна (ах, нико, нико ништа не зна. Крхко је знање!)*¹

Анђелко Заблаћански
главни уредник

¹ Из песме *Повратак* Добрише Цесарића

Осврт – Невена Милосављевић

ФАНТАЗМАГОРИЈА СТВАРНОСТИ

(Наташа Ђуровић: *Дневник доконе домаћице*, Свен, Ниш, 2017)

*Није важно прочитати,
већ поново читати.*
Хорхе Луис Борхес

Љубав на први поглед? Да, могуће је! Већ при првом сусрету са овом необичном књигом, сам њен наслов у форми парадокса, а затим и графички дизајн корица обећавали су једну узбудљиву читалачку авантуру. Међутим, после првих неколико страница, десила се љубав на други поглед. То је она љубав која несумњиво траје и зове на поновна читања. Збирка

прича, колумни, *Дневник доконе домаћице* ауторке Наташе Ђуровић, описује жену, ту „докону“ домаћицу, на први поглед сасвим неприметну, која по правилу треба да буде само зупчаник у контролисаном механизму савременог

друштва, она то и јесте, али онај зупчаник који искаче, кочи тај утилитарни систем и преиспитује му рад. Жена је у модерном друштву много више него што је раније била. Пре свега, она има право на одабир занимања и школовања, самостална је и у финансијском и у смислу одлука о свом животу, што јој, као никада до сада, даје могућност самопотврђивања и слободе. Можда сада ово звучи помало феминистички, али сви смо свесни невероватног обрта у друштвеној позицији жене, те стога данас имамо случај изражен, у мени непознатим процентима, чак да жене чешће приводе студије крају од мушкараца, а све више су и на високим позицијама, како у фирмама, тако и у државним институцијама и политици. Е сад, шта је са онима, које и поред своје дипломе или опште (све)информисаности остану само домаћице, мајке? Смеју ли оне онда стављати нека крупна и мучна питања на дневни ред? И да не смеју, оне то сигурно хоће. Не питајте ме како знам. А као што видим, зна и наша ауторка.

На сатирични начин ауторка Наташа Ђуровић се дотиче тих „јакко битних“ друштвених питања и дилема. Већ у првој колумни *Да ли паметнији попушта?* имамо пример фамилијарног наслеђа, наравно – по женској линији. На духовити начин описана дилема сваке жене, која већ од зоре бива суочавана са прегршт обавеза, а притом мора бити ходајуће ухо, које ће сваког саслушати потанко, (наравно по систему „на једно ухо уђе, на друго изађе“), а онда и љубазни осмех, који прети да прерасте у па, можда и сочну псовку. Ауторка нам даје и више него што смо слутили да је одговор на ово питање. Претреса појам

стрпљење, менталитет и уопште прототип једног просечног балканског човека/жене. Она за све недаће криви несрећни „трули систем“ (државе наравно) и архетипско наслеђе континуираних погрешних одлука и остајање на истом нивоу свести, иако је еволуција одавно пребацила у већу брзину. Оно што је посебна вредност ове књиге и оно што је чини јединственом је управо то што је дат контраст фолклора и традиције према савременој култури. И описано је како они кореспондирају једно са другим, како су се пагански обичаји и сујеверја задржали и дан данас и да су сада мутирала, па тако мутирани делују још бесмисленије. Владавина шунда и кича, од музике до гардеробе, бесмислених научних истраживања, апсурдна политика и још апсурднији политичари, гастарбајтерски живот, лажна грађанска срећа, жеља за сеоском идилом, а зависност од живота у граду. Контрадикторност, која и сама себе контрадиктира. Од свега овога „на дугме“, свега онога што човеку живот чини тако лаким, а тако испразним, па наша ауторка налази духовиту досетку да би поменути појаву „синдром сеоске идиле“ најбоље објаснила: *Село хвали, ал' у граду живи.*

Наташин сатирикон је одиста онај здрав хумор који вам од смеха натера сузе на очи, али тај духовити мач има две оштрице, једна толико реже баналност, да иде до гротеске. Појава да се више води рачуна о изгледу него о здрављу или о духу, где је физичко над духовним. Данас је срамота бити стар, срамота бити уморан, али није срамота бити фрустриран и депресиван. Па тако распети између духовног и физичког посежемо за методама самопомоћи. А

капиталисти су и од тога начинили бизнис, па су направили читаво мало царство литературе „како помоћи себи“. Ту су јога, медитације, психотерапије, разне јапанске, кинеске, индијске терапије опуштања. Наташиној *доконој домаћици* ни овај моменат није промакао, те она пародира озбиљним смехом над свим тим „продавачима магле“ док човек тоне без повратка, трчећи за новцем који му онемогућава да живи слободно. Дневник доконе домаћице, а отвара многа филозофско - хуманистичка питања. Озбиљно доношење закључака до којих може доћи свесно биће које емпиријски прожима свет, изнад површности. Наташа декомпонује модерно друштво, да би дошла до одговарајућих подела на појаве у истом. Ситуације које коментарише на благо ироничан начин, дајући нам каткад јасно театралистичку представу, обесмишљавајући све појаве које иду у пакет са натписом непотребно, сувишно, губљење времена. Ја бих додала и новца, стрпљења, драгоцених позитивних флуида са обавезним обезвређивањем исконског у човеку. Специфичност њених досетки је, заиста, нешто што ме посебно оборило с ногу, то морам више пута да напо-менем. Осећај да све што ја мислим и примећујем, она је записала, али на начин на који се ја никада не бих досетила, а вероватно ни умела да осликам. Прекопо-ребно банализовање и патриотизма, религиозних подухвата и свих тих „обичаја“, без којих се (читај) – не може; чини ову књигу дубоко филозофским делом. Филозофија живота једне „просечне“ жене у Србији, њена свакодне-вица, потцењивање њених обавеза од околине, све прика-

зано сатирично, каткад и гротескно, али свакако сурова истина шармантно изречена. И тако речена она буде буђење свести, повлачи изнова велики број питања, дешава се потреба да се склонимо, изађемо из овог доба, који је она тако прецизно назвала: доба етикета. За готово све постоји „стручни“ назив и готово све је транспарентно у свој својој беспотребности и нелогичности. Јер, тргује се емоцијом, тргује се здрављем, временом, чашћу, тргује се породицом. И прекопотребна славља, то је у нас Срба редовна појава, како Наташина домаћица, која је, могу слободно закључити, њен алтер его, али и мој (и ваш, гарантујем), примећује чак баналност над баналностима, наслеђени празник рада Први мај, који је нерадан. Да сумирамо њено запажање - нерадни празник рада. Јер у нас и рад и нерад исто се славе, без прасета, уништавања животне средине роштиљем и још какве „благодети“ као последице пијанства, јер без алкохола нема славља.

И на крају - жена, опет жена, као самосвесно биће, са потпуно истим правима као мушкарац, али с тим да је мушкарац и даље ослобођен неких „женских“ послова, који се рачунају под „ништа“ кад вас неко упита: „Шта радите?“, што опет Наташиној домаћици није могло да промакне. Она се духовито осврће и на један још увек постојећи проблем рађања кћери, јер син је син, а та наслеђена традиција – сина наследника не може бити лако искорењена. Деца још увек нису једнака. Јер, савремено доба је савремено доба, али традиција је нешто што не сме да се узима здраво за готово. Сва та морална декаденција, виреална представа света, сва та морбидна (не)култура када се усудимо

супротставити јој се, она нас иронично упита, како рече Наташина домаћица – *Нешто си 'тела?*

"Тела сам! Себе! Онакву каква сам рођена, без етикете, без материјалистичког дела личности. Хоћу себе назад, кад сам само била биће препуно љубави. Дете, то једино још дете може. А ја, још једна „докона домаћица“ позивам себе, па онда и вас: погледајмо барем још једном свет дечијим очима!

Невена Милосављевић,
*професор српске књижевности и језика и докона
домаћица*

О АУТОРКИ ОСВРТА

Невена Милосављевић рођена је 1990. године. Дипломирала на Филозофском факултету у Косовској Митровици на Катедри за српску књижевност и језик. Тренутно похађа мастер студије Српске књижевности. Пише поезију, прозу, есеје и као сарадник је присутна у многим књигама, као лектор и рецензент. Добитник је више награда за поезију, своје песме је објављивала у многим часописима и зборницима, а међу првим у којима је објавила био је часопис Суштина поетике. Невена је и мајка двоје деце.

С породицом живи у Звечану на Космету.

Нове књиге

РУСКА ПОЕЗИЈА

(Анђелко Заблаћаски: Од Пушкина до Капустина, Српска књига М, Рума и УПС, Глушци, 2019)

АЛЕКСАНДАР ПУШКИН – ПЕСМА О ЉУБАВИ

Све је у њој складно, све чудно,
Све речено, мир и страсти;
Она обитава стидно
У узвишеној лепоти и сласти.

Све око себе она посматра –
Нêма недруга, нêма пријатеља,
Изгуби се кад набуја жеља
У лепоти од које се страда.

Зато никад, никад не жури,
Да љубав угледаш што раније
И срце изгубиш на бури,
Пун снова с питањем – шта ми је.

Једном збуњен, љубав ћеш срести,
Без ума узети њене чари,
И кô да ти Бог лице озари –
Испићеш је без имало свести.

АНА АХМАТОВА – ТЕБЕ СЕ ВРЛО РЕТКО СЕТИМ

О, тебе се врло ретко сетим
И твоја ме судбина не дражи,
Ал' понекад сновима полетим,
Па ми душа сусрет с тобом тражи.

Твој црвени дом као да ме мами;
Црвени дом преко мутне воде,
Али знам да у горкој осами
Не смем таћи сунце ти слободе

Не дај да се са мојих усана
Чују речи које љубав моле,
Ни да будем стихом очарана –
Жудње вечне док ме песме боле

Ал' будућност молим тајно често
Када ноћ се сећањем заплави,
Наслутим нам и сусрета место –
Сусрет већи нег сви заборави.

ВЛАДИИР АГАТОВ – ТАМНА ЈЕ НОЋ

Тамна је ноћ, само меци звижде преко степе,
Само ветар фијуче у жице у звезда трену
У овом мраку, знам, драга, твоје очи стрепе
И бришеш сузу над колевком скривену.

О, како волим твојих благих очију дубину,
Како желим да их дотакнем уснама кô спас,
Тамна ноћ нас дели љубави, па мрзим даљину
И овај мрак степски што лежи између нас.

Верујем у тебе, душо најдража моја
Та вера од свих метака у ноћи ме бранила.
С њом миран бејаш пре смртоносног боја
Знам, та љубав у мени и с тобом је била.

Смрт није страшна, срео сам је степских ноћи
И сада се, ево, нагиње преко мене.
А знам над колевком чекаш кад ћу доћи
И знам, од смрти ме чува љубав моје жене.

(1942)

ВЛАДИМИР БАБОШИН – ЖЕНЕ

Налет емоција
Ниједна брана издржати неће
И одмах ће прегорети лицна
Од великог напона,
Спознати све што си ми
Сад причала право је умеће,
Чак и речи заустављене у мислима –
израз без спона.

Показати осећање што кипи,
Из подсвести ишчупано
И у врелој глави све
Немогуће мисли измешати.
Све нужно да се постави:
Штафелај, палета и платно.
Да бих наклоност
И слику љубави могао насликати.

МАРИЈАНА СОЛОМКО – ВЕЧЕРЊЕ

Вечерње светло пригушено, тихо
Обасјај ме љубавним зрацима
За све прошло, неважно, опрости
Чак и кад мрљу видиш у знацима
Чак и ако због прошлог сам тужна
Обасјај ме љубавним зрацима
Све ћу сузе у букет да вежем
Лепљив траг им шакама да стежем

ЕВГЕНИЈЕ КАПУСТИН – КОСОВСКО ПРИЧЕШЋЕ

Христове крви Света тајно,
Причести ме крвљу мојом
За памћење ново – не сјајно
У цркви с другачијом бојом.

Причести све душе слободе
Кроз сурове бодље границе,
Народ су шчепале сподобе –
Што крију своје право лице.

Заборављају глас сопствени,
Из џепа душе ваде и кољу,
Кроз уши трнови прободени:
На Балкану, на косовском пољу.

Изгинули знак су који зове:
Сву децу да би стасала брже,
Све вернике крви Христове
И све који се те вере држе.

Да причесте дух вечно пламан
И отерају страхове кô дим,
Да зора истопи бес њин сраман –
И живот не зажали ни за чим.

РЕЧ ПРЕВОДИОЦА

Живот нам покаже правац кретања, а остави могућност избора пута на његовој раскрсници. Ношен стихијом судбине, обрео сам се у свету поезије и као аутор седам збирки песама, попут многих негдашњих песника, који осим што су писали и преводили су светску поезију, па се и сам упустих у тешко и врло комплексно стваралаштво. Кажем стваралаштво, јер превођење јесте стварање

новог дела на темељима оригинала. То је посебно битно за поезију, јер песму је скоро немогуће превести а да задржи елементе поезије. Зато волим рећи – да песму не преводим већ препевам.

А све је почело случајно. Тражећи на интернету песму Владимира Агатова *Тамна је ноћ* (*Тёмная ночь*) не нађох ниједан превод, а желео сам да је поставим на неке од својих поетских сајтова, па нашавши оригинал реших да покушам с превођењем. Било је то рударење, пошто руски језик нисам веома дуго користио, али успео сам да је поетски уобличим. Превод сам ставио на увид читалаштву

немајући храбрости да се потпишем као преводилац. Тај препев је одлично прошао суд читалаца и то ме осмели да покушам и даље. Следећа је била песма

Срео сам вас (Ја встретил вас) Фјодора Тјутчева и ту сам неамбициозно стао, иако су оба препева добро прихваћена.

На моју срећу јавио ми се млади руски песник Евгеније Капустин, тражећи да му пошаљем неколико мојих песама, јер је припремао међународни зборник поезије.

То познанство је допринело да наставим са превођењем, сада његових песама, а касније и поезије Маријане Соломко. Њих двоје су преводили моје песме на руски и објављивали у тамошњим часописима, а ја њихове на српски, такође их објављујући у неколико наших часописа.

Упознавши преко интернета Владимира Бабошина, а касније и лично у мом дому, схватио сам да треба то српско-руско пријатељство да подстичемо у сваком смислу, а мој смисао је поезија. Преводио сам савремене, али и класике руске поезије (Пушкина, Јесењина, Ахма-тову, Цветајеву...) и тако настаде ова књига.

Ова збирка превода нема антологијске претензије, већ једино жељу да руску новију, али и старију поезију у новим препевима, представим српском читалаштву.

Анђелко Заблаћански

**МАЛИ НОЋНИ СТИХОВИ –
АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ**

(Пресинг издаваштво, Младеновац, 2019)

3.

Ноћ и сат са зида шију
несну од свиле
илузију
да у дну ума
брекћу жиле
док ћутње крију
мирис прашњавог друма
сусрет нежности и силе
у жени
убраној кô невени

Винсент ван Гог – *Звездана ноћ*

55.

Ноћ пада као на очи мрена
и све је чудно мирно
док ми се сенка пење зидом
заиста или тек с мојим видом
или ме само глуви час дирн'о
као љубавница верна
док сва ми чула једну жену ишту
њене прсте на мом врату
чији додири као језа
ослободе ме свих реза
ко зна кад и у којем сату
заробих се на жића згаришту

87.

Ноћ сва од сласти
росом умива жудни зов
и не знам — да ли ће ме наћи
кад трептаји све су краћи
чак и дрхтај сасвим нов
од надошлих страсти
а хоћу њој само
да дам и свој дамар умирући
у човеку слутње песника
у песнику траг љубавника
на длану њени образи врући
у трену — кад једно другом се дамо

ТОПЛО ИСИЈАВАЊЕ ВЕЧИТЕ ЖЕНЕ*(Рецензија Тодора Бјелкића)*

Од прве своје поетске књиге, Анђелко Заблаћански је просто засијао на узаврелом небу савремене српске књижевности, а у првом реду то се односи на поезију. Међутим, ништа не заостаје његова занимљива проза (приче и приповетке), као ни оштри, убојити, слободни и, усудио бих се рећи, копљасти сатирикони. У међувремену, овај српски

аутор је објавио више поетских остварења, наравно, сакупљених у збирке, стално показујући и доказујући, не само вредност својих стихова, него и то што је постао, у правом смислу те речи, и велики посленик културе, несебично нам представљајући поезију и наших, али и страних аутора (у првом реду руских). Стога уопште не чуди податак да је Заблаћански непрестано превођен и на светске језике, оправдано стичући поклонице и на другим географским ширинама и меридијанима. Да будемо искрени, имајући у виду поетски опсег, снагу имагинације и сопственог израза, Заблаћанском то лако полази за руком и пером.

У то ће се, без сумње, уверити сви они који буду про-

читали и „Мале ноћне стихове“, оригиналну поетску творевину (која нема ама баш никакве везе са Малом ноћном музиком), која је конципирана тако да песник, кроз сто и једну песму, презентује невероватну снагу љубавних емоција, а по признању самог аутора, свака песма је посвећена за исто толики број СМС (дакле, мобилно-телефонских) порука. Заправо, Заблаћански је овде, мада несвесно, преузео улогу неке модерне Шехерезаде, која испреда прелепе, бајковите скаске, али, у овом случају, не да би спасила своју главу, него све оно што се односи на љубав, као на најзначајнију, најплеменитију, али, нажалост, врло често, и на најстрашнију људску емоцију. Међутим, Анђелко Заблаћански је толико снажан, спонтан и, рекло би се, уграђен, као фундамент, у тематику којом се бави, да читаоца, и то не тако ретко, просто заокупи истовремено жудња, стрепња и поплава прелепих поетских осунчања и поетске тоpline, која греје до саме сржи, до дна душе.

Ако би се ова изузетна поезија могла описати тек само у неколико речи, онда бисмо је могли осетити и прихватити као ТОПЛО ИСИЈАВАЊЕ ВЕЧИТЕ ЖЕНЕ. Отуда та и таква несвагдања прозачна светлост (мада је то, барем у овом случају, нека врста нонсенса, а после ћемо објаснити и зашто). Из песме у песму (мада бисмо, кад је реч о Заблаћанском, и Песме и Песму могли слободно означити почетним великим словом), ипак се наслућује дрхтава шекспировска тама, наслућује се пригушеност и гашење свега онога што желимо и што мислимо да је љубав, да је то била или да је могла бити. Једном речју, узалуд

Шехерезада простире шарене прекриваче (ћилиме) језика, и милосност, и миловање речима, јер, неумитност окончавања је, као засебна лавина песникове душе, несхватљиво незадржива. То пажљиви читалац може јасно осетити, и то не као деградацију, него баш супротно, као градацију растајања и (од)умирања несхватљиво велике и непојамне племенитости.

Зашто смо поменули и нонсенс, говорећи о прозачној светлости и просјајима који, као свици, затрепере у помрчини наших слутњи? Јер, код Анђелка Заблаћанског (скоро) свака песма почиње именицом НОЋ, и у сваком помињању те именице рађају се ванвременски стихови, поетски оквири и (не)очекивани прасак општих и личних габарита. Рецимо, „Мали ноћни стихови“ врве песничким узлетима, достојних сваке антологије (и не само) српске поезије. Ослушните како Заблаћански, у једном севу надахнућа, каже: Ноћ ми на глави несном спава, или: Ноћ ми се у стихове ушуњала... Отуда и „Мали ноћни стихови“, пошто их је аутор посветио и својим узбурканим самоћама, наслућивањима, стрепњама и надама. Песник је, јеретично је рећи, нико и ништа без патње, стрепње или наде. То смо можда и раније знали, али како сва та осећања (ис)казује Анђелко Заблаћански, то се може сматрати и окарактерисати (нека ми не замере замерала), као сами врх модерног израза у српској поетици. Ако вам ово буде личило на претеривање, мораћете још једном, па можда изнова и изнова прочитати (са промишљањем и разумевањем) „Мале ноћне стихове“.

Размислите и о томе да безмало сваки стих Заблаћанског

у овој збирци може словити и као засебна песма, којој не требају никакви додатни епитети, објашњења или разматрања. Такво мајсторство, такву ерудицију могу да постижу само врхунски уметници, предани без остатка одабраној тематици. Па, има ли већег изазова неголи певати о Вечитој Жени, нашим ускрснућима, надахнућима и нашим потонућима? Нашем животу и животоку? Нашим радостима и нашим тугама? Да, све је то, и много штошта другога, Жена. Али, на овој тврдњи „и штошта другога“, треба изградити једну такву колосалност, као што је сама врхунска поезија, па самим тим и врхунска уметност. Анђелко Заблаћански плете такву жицу златносницу, и својом вештином, својом немерљивом поетском интуицијом и осећањем да се права реч изговори на правом месту и у право време, чини и нас, обичне читаоце, да не кажемо обичне посматраче, нераскидивим делом тог силног уметничког одсјаја, те уметничке стварности, али и имагинације.

Самоћа, по којој су шаране ове дивне песме, уме да буде и окрутна и страшна, тим страшнија што се у последњој 101. песми сублимише онај чаробни ћилим свеprisутне Ноћи. Али, Анђелко Заблаћански је врхунским талентом, углом посматрања и чаробним версом успео да од самоће и непролазности Вечите Жене, баш упркос свим самоћама универзума, начини прелепу заставу победе, успео да је пободе у наше руке, очи и срца, па да је, заједно са њим, показујемо и машемо земаљском шару и светлосјајима.

У то име морамо, хтели или не, још једном потврдити

да је Анђелко Заблаћански велики, снажни и оригинални песник и поносни смо што нам је савременик, што га можемо оваквог спознати, пратити и волети. Јер, Анђелко плус Заблаћански једнако је ПОЕЗИЈА, а „Мали ноћни стихови“ су његова светлогласја, иако му (скоро) свака песма почиње именицом НОЋ. И, верујте, заслужили смо, а то је и била ауторова намера, да уронимо у такву НОЋ и окупамо се у Анђелковим светлогласима.

Ириг, 29.9.2018.

Тодор Бјелкић

Милена Павловић Барили

Ликови жена у Андрићевим приповеткама

Од шездесетог броја *Суштина поетике* се бави женским ликовима у приповеткама Ива Андрића из личног и стручног угла **Ане Митић Стошић**, професорке српског језика и књижевности.

МАРА МИЛОСНИЦА

Треба посебно издвојити Андрићеву приповетку о трагичној жени због коби патње и демонства у границама друштвене реалности и неких других стварних околности.

Мара Милосница је приповест о судбини једне сиромашне девојке која изненада постаје милосница Велиудин-паше у време кад је овај по други пут именован за главног команданта и кад се дешевају велике промене у Босни, пред саму окупацију 1878. године.

Мара је искуствено наивна, не нарочито сензибилна девојка. Вели-паша зрело еротски и естетски воли њено тело које је „имало (...) свијетлу а зарудјелу боју која се мијењала само са сјенком у удубинама или с неједнаким и плаховитим струјањем крви“ (...), воли је тако устрашену и усамљену па му се покаткад „чинила као звјерка која, притерана уз литицу, дрхти, а зјенице јој западају“. Кад су је прошли страх и бол, она је заволела мирис његове коже и дах његовог тела. То је био чудан еротски однос: као између

неког далеког оца и његове кћери и, истовремено, између неког презрелог ратника жељног одмора и наивне и несазреле младе девојке.

Андрић се не увлачи у интелект, у душу Маре Милоснице. Њене зебње и тескобе, њена чуђења и страхове писац најбоље приказује индиректно – сликом која та осећања и афекте сугерише. Она је лепо али непросвећено биће, у свету професионалне ускогрудости и фанатизма, незнања и суровости. Преведена, са своје лепоте, преко границе која дели конфесије, преотета из не баш завидног *почетног* положаја Хафизадићкине ћерке, да би се нашла у положају драгог бића, које ће, међутим, од Вели-паше бити одбачено; она је жртва и ускогрудости, и незнања, и суровости, а посредно, наравно, и фанатизма. Није, између осталог, случајно, у *свету* ове приповетке, ни то да Мару сахрањују управо у тренутку када на погубљење поред гробља воде најзадртије међу фанатичним муслиманима, који би да пруже отпор надирућој каурској сили. Пажњу оно мало служинчади што је дошло да испрати Мару са овога света одвлачи управо призор тих осуђеника. Тиме се само употпуњује утисак да се Марина лична судбина пресеца са историјским збивањима, чега она није, нити може бити свесна, поготову не уколико је неопходно сагледати и проникнути шире историјске оквире, далеке везе, дуго припремане појаве и њихове узроке. Нико међу ликовима ове приповетке, уосталом, нема такву спосо-бност ни могућност.

Андрић је изванредно лапидарно и ударно приказао судар, последњи Марин судар са конкретним злом на јави

и у свести. То је сусрет са пијаним Шимуном, Анђиним мужем. Писац је лепо уплео у слику руменог сунчевог заласка у авлији „лик риђог човјека, црвена и подбула у лицу“ који се појавио на вратима. И онда Андрић убедљиво даје покрете и речи које асоцирају историје и трагедије људи:

„Он застаде мало, па затвори за собом врата. У томе како их је пажљиво и без шума затворио, било је нешто што Мари сатјера сву крв у срце. То је био Шимун.

-Јеси ли ти мала Травањка? А?

(...)

Видећи како полако одгрче ногама вуну и настоји да јој приђе, она се, устрашена, диже и повуче све до зида. Ту је стајала, до кољена у вуни, са длановима очајно при-пијеним уза зид, раширених очију и блиједа. Он је и даље плео неке ријечи без нарочитог смисла и збуњено одмицао ногама вуну, када се врата отворише – са авлије паде тамноцрвен сјај по вуни и по њима свима – и на вратима се указа тетка Анђа. (...)

И не затварајући врата за собом, Анђа га без ријечи обухвати око паса и повуче натраг. Пијанац се поколеба, али одмах поче да се отима, мумлајући. Али је жена била јача и одвукла га је, пригушено псујући:

– Овамо долази, несретни сине. Треба ти турска милосница!“

Слика црвеног сунца у авлији не би значила много, сама по себи, без других слика, без релација између њих, које све говоре о кобним и суровим играма са сиротом, несрећном Маром. Последњи удар који потпуно раствара

трауму није само синтагма „турска милосница“ него и потпуни судар са апсурдом који је одавно слутила у тим речима у којима је „осјећала нешто модро, меко и расплинато, али смртоносно“.

Аника је такође носила у себи пресудан утицај своје мајке туђинке. Велике промене у човеку, изузетна духовна стања, пламена стања бола и ужаса, Андрић приказује с једне мале раздаљине, веома сугестивним уочавањима и асоцијацијама кретњи тела и духа, као кад се Мара нађе сама и „сједе, рашири руке и испружи врат као за ударац“, или кад већ луди и види Богородицу:

„Не могући сачекати да јој приђе сасвим близу, дјевојка паде ничице, и пружи се према њој по калдрми. Једном се руком одупирала о земљу, а другом је хватала крај од плашта и навлачила га на себе.

–Покриј ме, Госпо драга, не дај! Заклони ме од свих, од свих... Свукуд су ме водили, код Турака и код наших. Свуда су ме гонили. Ништа не знам. Нисам крива. Не дај ме! Викала је кроз плач и на сав глас. А глас јој је био измијењен, однекуд из грла, јасан и одлучан какав никад дотад није имала. Цела Марина трагична егзистенција згушњава се у тих неколико реченица упућених Богородици, у њима је истина Мариног бића. Излаза нема, а сазнање да су и сви други мучени злом, део је тог безизлаза. Њена пропаст је уједно и вишеструко скрнављење исконске чедности бића тако лепог како је она лепа, и утолико јој одговара једино потпуна жалост, кад се о њој чита.

Душевни крах овог лепог бића не наступа одједном,

он је крај једног процеса. Тај процес започиње када Мара буде одведдена Вели-паши, дакле истргнута из свог првобитног 'природног' окружења. Од тада њена душа постепено попушта, не налазећи могућности да се саживи са светом у новим приликама: с њиховим променама живот у њему постаје јој све мање сношљив, док на крају не дође „коначан ударац“ , то јест реч коју Мара није смела никада ни да изговори, а кад је та убилачка реч милосница изговорена, није више могла ништа да поднесе. Бекство у визију Госпе, од које девојка која луди очекује помоћ и спас, постаје неминовно. Стварност у којој се живи је стварност зла, којој насупрот, као неки излаз, стоји још једино стварност привиђења Богородице из долачке цркве, упознате у детњству. Последњу одбрану од грозде живота и насртаја људи пружа биће које је у свему милостиво и добро, али изван реалности, у којој је чак и пуки опстанак постао немогућ.

Андрић ће успешно довршити и причу о буни која пропада, о окупацији Сарајева, али и о Мари којој је тек рођено дете умрло, која ће потом и сама умрети. Као реалиста и релативиста Андрић не заборавља на стварност, али она је опора и трагична за овакве жене као што је Мара, у таквим временима и друштвеним односима као што су били у Босни, у буни пред саму аустријску окупацију и одмах после ње.

Паралелно с Марином несрећном судбином приказана је, мање или више подробно, несрећа неколико других женских ликова. Тај паралелизам уверава нас да оно што се збило с Маром није изузетак, да пропаст, душевна и

физичка, у том свету није намењена само изузетној лепоти, да је скрнављење оног што у свакој жени мора да се поштује пре правило: страдање лепог бића једно је од многих, несрећа међу несрећама. Но, Мара је, ипак, средишња фигура. Њен живот може да добије, у тумачењу, своје најдубље одређење тек кад се самери са оним што се догађа другим женама. Овде то одређење видимо као неизбежност да исконска чедност и лепота лепог бића какво је Мара буду покварене, уништене. Тај свет, на граници вера, култура, царстава, схватан као забит гледано с обе стране, затворен у себе према обема, испуњен страхом, подозрењем, неверицом у бољу могућност, окован сујеверјем, придављен незнањем и бахатим полузнањем, с дугим памћењем да су насиље и прит-ворство једино с чим се сигурно има рачунати, а добра воља и искреност варке, којима се не сме наседати, тај и такав свет не да лепом бићу да опстане у њему.

Мара није сама кад је реч о суровом насртању на жену, о злоупотреби, о еросу первертираном у агресивност или жељу да се кињи, у чему има и насилникове аутодеструктивне жеље (и потребе) за сопственом несрећом; таква жеља (и потреба) налази се, чак не ни претерано скривена, у самом темељу једне одређене културе. Утолико 'свет' Маре милоснице можда и није географски и историјски строго омеђен, већ је напросто свет, могућ увек и свуда.

Приче из заумља – Алекса Ђукановић

ЕКСКРЕМЕНТ ПАПЕ ВОЈТИЛЕ²

Свака је реч овде литерарна фикција!

– O fatum strecore!³ Повикао је Папа Јован Павле II, стењући на клозетској шољи. Викнуо је толико гласно да се чуло по свим оближњим дворима Ватиканске резиденције. То је чуо и отац Бертолучи. Одмах је притрчао и ушао у Папине одаје. Делио је Папину забринутост и сам се уверивши када је погледао свежи зеленкасто-црвенкасто-љубичасти слузави измет који је изишао из утробе Папе. Папа је прешао спуштених moceta (доњи део Папине одеће) на свој биде и ридао. Почео је да плаче као мало дериште и хистерично вришти. На то му је отац Бертолучи довикнуо:

– Pater, ira initium insaniae!⁴

Но, није га успео зауставити. Формирана је у најстрожој тајности Лекарска комисија за утврђивање боје, облика и супстанце нетипичног и ненормалног измета Папе. Комисија је већала неколико дана, рађене су све претраге и испитивања Папиног организма и присутног измета који је био конзервиран. На крају Комисија је дошла

2 Свети папа Јован Павле Други, (1920-2005). Историјска личност. Први папа Словен (Пољак) на челу Ватиканске цркве после више стотина година 1978-2005. Имао страсну љубавну везу преко тридесет година. Остао запамћен по речима Билу Клинтону: “Србе би требало да бомбардујете”. У младости се бавио глумом, вожњом кајака, планинарењем. Проглашен за свеца 2014.

3 Ох, чудног ли срања!

4 Оче, гнев је почетак лудила!

до закључка да је ствар поремећеног и нестандардног измета Папе Војтиле на нервnoj бази. Лекари су после детаљних прегледа и анализирања саопштили да је његово необично говно (које је неке чланове Конзилијума зачуђујуће подсећало на измете радиоактивних вукова из околине Припјата непосредно после хаварије 1986) непобитно резултат поремећеног рада дебелог црева, које је лоше варило због тешког стања целог организма, а као крајњи разлог Комисија је навела: Папин нервни систем који је све то проузроковао. Папа није веровао, питао се: "Како, зашто?" Конзилијум лекара је Папи предао папир са двадесет шест пописа најбољих ватиканских патолога, неуролога, гастроентеролога, уролога и психијатара, са једном једином дијагнозом: *Serbophobia*. Папа је устао разјарен, почео да виче, цепа завесе, скаче по соби попут мачке, хода по плафону. Конзилијум од двадесет шест лекара је то гледао; убрзо су позвани најбољи егзорцисти; Папа је везан, над њим је почео обред. Међутим, Папино слабо здравље је попустило; издахнуо је после десетак минута, изустивши неколико неразумљивих речи, гласом неприродним и дубоким. И данас се говно Папе Војтиле чува у строгој тајности, у ватиканском сефу бр. 5673. Говно је готово нераспадљиво, тиме и феномен; прати се и посматра; сваке године на дан Папине смрти мења боју, то бележе извештаји ватиканских патолога.

ЦВРЧАК НА ГВОЗДУ

Ух, бог те видио! Направише прави музеј од мога дома! Доста су и промијенили! Ево, рецимо, овај Белин костим никада ту није висио, а није га ни вољела нешто превише. А, овај мој борсалино, скоро га никада нисам метнуо на главу, Бела ми га је донијела из Атене, а они га изложише као да су ме сваки дан у њему виђали! Баш не знаду ниш о мени! А, ову су лулу добро изложили, њу ми је Јоже поклонил четрдесет и шесте. Шта сам ли цигарета и духана кроз њу попушио, а једаред сам и Белину хаљину њоме прогорио. Шта сам ли грдње у то вријеме од Беле због тога добио, хтјела ју је бацит у канту за смеће, али нисам дао моју лулу! Ови кустоси гледају у ме, као да су духа видјели. Сви се разбјежаше. Куд-који мили моји! Закај им је? Бит ће да ни они сами не знаду. Књиге, моја пера, хартија, све стоји ту, као да сам јучер умро, а не прије више од три десетљећа! Нисам пожелио ову кућу, ову гробницу; у њој сам крепао, у њој сам боловао и непокретан био. Ужелио сам се људи, мојих пријатеља, сурадника.

Јутрос сам раном зором прошао поред загребачких књижара. Готово да их ни нема. Све су затворене. А, у оним малобројним нема мојих дјела! Замислите ви то? Збуњени продавач ми каже како већ двије деценије мојих књига у Хрватској нема много, вели, не тискају се.

–Што?–питах.

Он нешто рече и гледа у ме као да сам пао с Марса.
Питах га:

–Може ли се у Београд, желим обићи неке моје пајташе

када има влак и хоћу ли стићи до вечерас?

– Има – каже – вјеројатно, али чекаћете на граници дуго, увијек је застој.

– Каквој граници? – гледам га збуњено, а и он мене, још више, па, вели:

– Државној граници.

– Откад је ту граница? Помало сам и изиритиран мојим незнањем, нисам навикао. Он опет блене у ме, онак как се само луђаци гледају.

– Вјеројатно нисте одавде, али требало би да знате, то су сад двије неовисне државе, Србија и Хрватска – каза ми он.

Наприча ми он још разних небулоза, те некакав рат, те бомбардирање итд. Но, ја га више нисам могао слушати. Кренух даље, у другу књижару, па у трећу, и на крају у четврту. Више их није било. Свуда иста приповијест, исти људи, исто зборе, као да су клонирани, бог те твој! И на згради Народнога казалишта, некаква чудна застава са шаховницом. Подсјећа ме на Павелићеву, ону коју сам виђао свугдје по Загребу у априлу четрдесет и прве. Питам пролазнике откуд ова застава овдје, што тражи ту? Гледају у ме као да сам пао с крушке право на главу. Када сам једнога младића запитао гдје је звијезда петокрака на тој застави, добио сам по њушци, и ногу у тур с ријечима:

– Што је теби, дебели. Из које си лударе утекао?

Пролазници се смијаше. Мени би непријатно. Шетам загребачким улицама и гледам у људе. У мене нитко. Нитко ме не позна. Што сам ја онда живио, за кога стварао, за кога писао? За кога сам написао осамдесет књижурина,

просим лијепо? Слућен, попут луђака, шетао сам даље градом, покатакд застајући и ослањајући се свом тежином на своју штапину, без које, морам признати, не бих ни метра превалио. Нисам се усудио ићи у Лексикографски завод. Чуо сам да је сада тамо бордел. Кренух на Мирогој. Да обиђем неке моје другове. Све је исто као осамдесет и прве. Ниш се није промијенило. Идем полако, са штапом и пазим да не угазим у керећи измет, који је посвуда око мене.

Долазим до велике мермене плоче, која је више одговарала богумилскоме стећку, нег класичним плочама. Нешто ми је позната. Обилазим је са свију страна. Видим нешто пише, бијелим словима, чкиљим – *Мирослав Крлежа 1893-1981.*

Запрепаштен сам. Изненађен. Зар ме већ тако дуго нема?

О ПИСЦУ

Алекса (Драгослав) Ђукановић, рођен је у Београду 1998. године. Завршио је 2016. Правно-биротехничку школу „Димитрије Давидовић” у Земуну. Студира Академију Пословних струковних студија у Београду. Пасија му је поред књижевности и историја.

Живи у Добановцима.

Руски класици

*Песме је одабрала и с руског превела
проф. др Љубица Несторов*

АЛЕКСАНДАР ПУШКИН
(1799-1837)

EXEGI MONUMENTUM ⁵

Песмама, а не рукама, себи сам споменик подигао.
Народна стаза до њега зараста неће у траву.
Од Александровог стуба⁶ он се слободно уздигао
За непокорну главу.

Ја нећу цео умрети. Нетрулежна ће ми душа
Мој земни прах сигурно надживети.
И бићу славан ја све док последњи песник у свемиру
Буде могао да се песама мојих сети.

Глас ће се о мени пронети по целој Русији тада
И сви ће ме народи у њој назвати песником својим:
И горди унук Словена, и Финаца, и Тунгуз, још дивљи
за сада,
И Калмик, широких степа пријатељ и син.

⁵ Ја сам подигао споменик (лат.).

⁶ Александров стуб је гранитни споменик у Петербургу подигнут у част руског цара Александра

И дуго ја ћу бити омиљен целом народу
Што сам пориве добре ја лиром изазивао,
Што сам у свом суровом веку прослављао слободу
И милост за пале призивао.

Заповестима Божјим, о Музо, буди послушна:
Увреде праштај. Славе нек ти не буде срце жудно.
Пред похвалом и клеветом остани равнодушна
И речи глупака не оспоравај узалудно.

ВОЛЕО САМ ВАС

Ја сам вас волео, ал' та се љубав стара
У мојој души није угасила до сада.
Но нек вам она немире не ствара:
Не желим да вас растужим никада.
Ја сам вас волео ћутке, безнадежно,
Час љубоморан, час плашљив, пун боли.
Ја сам вас волео искрено и нежно.
Дај Боже да вас други, као ја, заволи

МАНАСТИР НА КАЗБЕКУ

Високо над планинским ланцима
блиста вечитим зрацима,
Казбеку, твој шатор величанствени,
и као ковчег који лебди у плавети,
једва видљиво над планинама лети.

Жељена стрмино, ја бих тако хтео
да оставим овај кланац невесео,
у слободу да се висина подигнем,
у небеску тиху ћелију да стигнем,
да се у њој скријем по жељи срца свога
у суседству Бога.

НИКОЛАЈ ЈАЗИКОВ
(1803 - 1846)

МОЛИТВА

Ја молим свето Провиђење:
Тегобне дане остави ми,
А гвоздено стрпљење
Подари ми;
И срце моје окамени
Да непромењен до врата тајанствених
Новог живота дођем лако
Исто тако
Као што Волге талас бео
До њених обала стже цео.

ВЕЧЕ

Спуштају се сенке планина
На залив који пада у сан.
Пусте приобални вртови лимунова и маслина.
Ведри запад над морем благо блиста.
Ускоро ће Божји дан,
Весео и прекрасан,
Из стакла чиста
Непрегледних вода тихо нестати
С пурпуром који гори и који се злати.

ФЈОДОР ТЈУТЧЕВ
(1803 -1873)

НАД ОВИМ НЕПРОБУЋЕНИМ НАРОДОМ

Над овим непробућеним народом,
утонулим у заосталости тешки мрак,
да ли ћеш сванути некад, Слободо,
да ли ће засјати твој златни зрак?

Да ли ће од бљеска тог дан да сване
и разиђу се магле сна?
Но старе запуштене ране,
ожиљке насиља, увреда, зла,

болести душе које се множе,
све оно што срце и ум нагриза
да ли излечити нешто може?
Једино Христова пречиста риза.

О, ДУШО МУДРА

О, душо мудра, душо блага!
О, срце што немирно сањаш,
о, како бијеш испред прага
двоструког нашег битисања.

Ти си становник двају светова.
Нездрав и страстан твој је дан.
И као откровење духова
твој сан је пророчки нејасан.

Иако из паћеничких груди уздах избија,
којег су створиле страсти многе,
душа је спремна као Марија
да се уз Христове припије ноге.

РУСИЈА

Умом Русија не може да се схвати
И не мери се помоћу општег аршина.
За њу постоји истина једина:
У Русију се може само веровати.

ПОСЛЕДЊА КАТАКЛИЗМА

Кад куцне последњи час природе
и цела се земља распадне за миг,
све видљиво ће опет покрити воде
и на њима ће се одразити Божји лик.

К. Б.

Ја сам вас срео – и све што је било
У срцу остарелом оживело је изненадно.
И златно наше време у сећању се појавило
И огрејало среце хладно.

Ко што понекад у касну јесен
Наиђу такви дани и сати
Да ветар пролећа мирис донесе
И нешто од младости ко дрхтај врати,

Лахором младости сав задахнут сам
Кад су нам душе чисте биле.
Зато са старим заносом гледам
Вашега лица црте миле.

Наш растанак је дужи од века.
Гледам и мислим да сањам вас.
И чујнија је незаборављених звукова река
И топлији је упамћен глас.

Овде се не ради о успомени,
То живот говори о снази својој,
И ми смо собом опијени,
И иста је љубав у души мојој.

МИХАИЛ ЉЕРМОНТОВ
(1814 - 1841)

КАДА СЕ ТАЛАСА ПОЖУТЕЛА ЊИВА

Када се таласа пожутела њива
И свежа шума бруји од звука ветрића,
У врту се скрива недозрела шљива
Под дивном сенком зеленога лишћа;

Кад попрскан росом слатко мирисавом
У румено вече или у цик зоре златан и светао
Ђурђевак под жбуном рано процветао
Мени поздрав шаље сребрнастом главом;

Кад студени извор низ падину своју разиграва снагу,
Погружен мислима у немирне снове,
Он мени мрмори тајанствену сагу
О мирноме крају одакле долази и који га зове;

Тад крај је у души немирима сивим,
И боре нестају све са чела мога,
Ја срећу на земљи могу да доживим,
И на небесима тада видим Бога.

МОЛИТВА

Мајко Божија, данас се ја пред Твојим ликом
Што зрачи јарким обасјањем,
Не молим за спас пред тешком битком
Ни са захвалношћу ни са покајањем.

И не молим се за своју душу безвредну,
За душу путника без игде икога,
Већ да препоручим девојку једну племениту, чедну
Топлој Заступници света леденога.

Окружи срећом ту душу достојну,
Дај јој сапутнике пуне оданости,
Младост радосну, старост спокојну,
Срцу добродушном свет без опасности.

А кад се живот приближи свом крају,
У јутро шумно или ноћ безгласну,
Ти најбољег анђела ка њеном лежају
Пошаљи да прими душу јој прекрасну.

АФАНАСИЈ ФЕТ

(1820 – 1892)

СМРТ

„ Хоћу да живим! – виче он сувише одважан –
Нека је живот обмана! Дајте ми тај лепо сан!“
И не помишља да је то лед краткотрајан,
А под њим да је океан – без дна и бескрајан.

Бежати? Куда? Где је истина, а где грешка?
Ослонац где је да к њему руке пружи?
Ма било то време цветања или лепота смешка,
Ипак под њима смрт већ триумфално кружи.

Узалуд слепци траже где је стаза разумна,
Поверавајући се слепим вођама.
Но ако је живот –Божја тржница, бучна и заумна,
Смрт су сигурно врата Његовог бесмртног храма.

КАДА ЈЕ БОЖАНСТВЕНИ БЕЖАО

Када је Божанствени бежао од људског говора
И његове охолости празне,
И заборављао на глад и жеђ, и на знаке умора,
Слушајући пустиње гласове разне.

Њега је гладнога Кнез света на својим рукама
Изнео на високих стена теме равно
И рекао: „Ето, цело је царство пред твојим ногама,
По бескрају и лепотама славно.

Признај оно што је очигледно и падни ми пред ноге,
Умири на тренутак духовни занос свој,
И сву власт ћу ти дати и све лепоте многе,
И покорићу се теби у борби неравној.“

А Он одговори: „Слушај што написано вели:
„Само се пред Господом Богом понизно клечи!“
И сатана ишчезе, а долетоше анђели
Да у пустињи чекају Божијих наредби речи.

ВЛАДИЧИЦЕ СИОНА, У МАГЛИ, ПРЕД ТОБОМ

Владичице Сиона, у магли, пред Тобом
Светлост је кандила мога упаљена.
Све около спава. А моја је душа миром испуњена,
Тишином слатком и молитвом добром.

Ти си ми близу. Душом се оданом
Молим за ону којом је моја стварност осветљена.
Дај јој да цвета и да јој срећа буде наклоњена,
Па била сама, с изабраником другим или са мном.

О не! Опрости за ово бунцање слуђено.
Ти нас познајеш: нама је суђено

Да једно друго молитвом спасавамо за грехе своје.
Зато нам дај снаге, своје свете руке и поглед топао,
Да бих у часу растанка могао
Најсветлије кандило упалити пред тобом за нас обоје.

КОНСТАНТИН ФОФАНОВ

(1862 – 1911)

ПРАЂЕНО УСКРШЊИМ МОЛИТВАМА

Прађено ускршњим молитвама
И звуцима звона, долеће
Из јужних крајева к нама
Дуго чекано пролеће.

У руху зеленом тамне горе
Буђење своје тишином славе.
Небо се блиста као море,
Морска се пространства ко небо плаве.
Зелена крошња сваког бора
Сомотску је мекоћу пролећну стекла.
Низ стабла, чија је као крљушт храпава кора,
Смола је мирисна већ потекла.

А у башти сам данас видео
Како је на ђурђевак лептир стао,
Тако устрептао, леп и бео,
И пољупцима му Ускрс честитао.

НА ТАЛАСИМА СВЕЧАНИХ ЗВОНА

На таласима свечаних звона
Допловило је плаво пролеће.
Из његове руке на плодну земљу
Божије семење свуда слеће.

Док по долини и гају иде,
Сунчевим сјајем поглед му зрачи,
И загрејано тело дрвећа
У рухо зелено лако облачи.

Баш као после болести дуге
Из сн се природа буди, покреће.
Њу дарује осмехом веслим
Златно ко јутро пролеће.

Ах, кад би до Божјег крила
Засјали светли и чисти путеи,
На таласу би се веселог звона
У небо могло утонути.

МИ УВЕК ТАЧНО ОСЕЋАМО

Ми увек тачно осећамо,
но мисли нам, некад лажне, ништа не вреде.
Од очију ума марљиво чувамо
духовних очију јасне погледе.

Зато, пријатељу, у животу немој површно мудровати
и чудити се немој томе
што срце може све да схвати,
па чак и оно што је неразумљиво уму твоме.

ДМИТРИЈ МЕРЕШКОВСКИ
(1865 – 1941)

БОГ

О Боже мој, хвала ти за моћ
Очију мојих да виде свет –
Твој вечни храм: и таласе, и ноћ,
И зору, и птица мирни лет.
Па нек ми грозне муке предстоје,
За овај трен ти благодарим,
За све што појмих срцем свим,
О чему звезде мени поје.
Ја свуда осећам, на месту сваком,
Господе, Тебе.у тишини,
У моје душе тамној дубини,
У бљеску звезда далеком, јаком.
За Богом жудех – то нисам знао-
У свом безверју, волећи га.
Умом порицах незнаног Бога,
Но срцем сам Га осећао.

И Ти се појави. Разумео сам: Ти си свет,
Небо и вода, Ти си ветар,
Ти све си- звезда, облак и етар,
И мисли песника узвишен лет.
Док живим Теби се, Господе, молим.
Ја тобом дишем, и ја Те волим.
А када умрем, бићемо једно,
Ко звезда и зора сливени чедно.
Ја желим да ми живот буде
Захвалности Теби гласан пој.
За помоћ, за време кад зоре руде,
За живот и смрт, за све Ти хвала, Господе мој!

КАДА ЈЕ НЕБО КО ЛЕД ЗЕЛЕНО

Када је небо ко лед зелено,
Пролећне зоре тугом зраче.
Да ли ме глас то мили зове,
Или далеко звоно плаче?

На небу – предзвездана сенка рана.
У срцу – вечерња сладост.
Шта је то – тишина ноћи или дана?
Шта је то, туга или радост?

Тихе ли твоје очи чекам,
Ил тихих звезда далеки плам?
Шта је у срцу моме – љубав
Или молитва, како да знам?

У ПОЛУСНУ

Шта је то – вече или сумрак јутра?
Где је то било, не знам више.
Тако је нежан дах овог ветра
И све на рај личи превише.
И све неземаљско – земаљско је.
А то тек може бити у сну.
Небо је тако миле боје,
Плаво у звезданом пламену.
Тишина. Беспуће и дивљина.
Међе руменило макова крије.
Руско је, руско је, - Божије
Поље на кома раж сазрева.
Чекам, гледам и слушам.
Од радости ми плаче душа
И Богу пева.

У МАРТУ

Болестан, уморан лед.
Болестан, открављен снег.
И тече све у недоглед.
Како је весео пролећни бег,
Моћних и мутних вода јурњава!
И плаче снег већ отопљен.
Полако лед ишчезава.
Ваздух је блаженством испуњен
И звона певају далека.

Од стрела пролећних падају
Тамнице ослобођених река.
Бедеми зиме у недоглед.
Уморан, отопљен снег,
Болестан, на умору лед.
И певају звона далека,
Свуд песма истине лети:
Да жив је Бог мој довека,
А само Смрт ће умрети.

КОНСТАНТИН БАЉМОНТ
(1867 - 1942)

ПОД СУНЦЕМ

Под Сунцем пламеним, над влагом тамноплавом,
Небеским златом озарен и загрејан,
Као мноштво вретена ја чујем бучни Океан
И видим пређу таласа у светлуцању треперавом.

И цео крсни пут прати туга изгнања,
Која се расцветава у лан брујањем сунчаних зрака.
Из снега таласа белина застава и једара израња.
Моја је машта - светиљка незаборављених једрењака.

Од земаљских дубљи су морски понори.
Непобедиви ковитлац – гњев је Злога духа у рату.
Да је Хаос свему основа он о себи урликом говори.

Но „У почетку беше Реч,“ – чује се у његовом шапату.
Али миг спокојства је због страхопоштовања тих.
Да. Земља је Сунчев, опеван Морем, стих.

У ПОЛУСНУ

Задремао је мој јединствени врт овога дана.
Он не шапуће под снегом густим.
Само мећава тера овамо са свих страна
Засићен мирисом снега дим.

Куда ти хиташ, вејавице,
За какву тканину кудељу спремаш?
Заврћеш-одврћеш око преслице,
А ни почетка ни краја немаш.

Пролазим нечујно сам кроз кућу,
А сви предмети у дремци стоје.
Од поља бесмртних по беспућу
Гледају у прошлост мисли моје.

Високо-далеко - плавет неба,
Широко – простор без краја бео.
Завесу у души подићи треба
Да би најдубљу мисао поглед прозрео.

Да, ти ниси учинио ништа са собом
Што срцем не би поновио у овај миг.
Па што је онда тако мртво у свету овом
И на свему је отиснуут снежни жиг?

И само свећа задимљена светлуца бела,
И прави своју сенку лелујаво-смерну.
Ја знам да је живот само мука врела
И степеница преко које идеш у Вечност безмерну.

Па зашто је онда мраз са снегом љути
Толико препрека од леда исковао?
Нема одговора на ово питање. Ћути
Мој врт јединствени. У полусан је пао.

МОЈА СВЕВОЛЕЋА ДУША

Моја свеволећа душа у збуњеност улеће.
Ја нисм пастир народа и нисам пастир стада.
Ја само хоћу светски склад и цветање.
Волим свет као врт. У њему песму, пролеће.
Бор се заљубио у Сунце, јелика у свежину хлада.
Међу корењем дрвећа – побуна, отимање, гурање и
сметаје.
Ја волим биљке, њихових боја усклађеност шарену.
Али како да птица певачица изглади неспоразум
борова и јелика?
Ја сам са Сунцем и Месецом у цветовима и
цвркутањима птичјим.

У пролеће је изнад облака сва златна ваздушна маса откривена.

И изнад ратова и сукоба, изнад свих разлика.

Свако има срце и сва срца куцају ритмом друкчијим.

Ја знам, у томе што сам рекао више се саблазни могу скрити.

И у свакој нежној речи танкоћа оштрице победу сања.

Но дајте звонкој песми ви што сте у срцу различити

Да опевају Примирје – макар у једном мигу вашег битисања.

ЈА САМ НА ОВАЈ СВЕТ ДОШАО ДА ВИДИМ СУНЦЕ

Ја сам на овај свет дошао да видим Сунце

И видике плаве.

Ја сам на овај свет дошао да видим Сунце

И врхове планина изнад главе.

Ја сам на овај свет дошао да видим Море

И раскошну боју долина.

У простор свога погледа ја сам сместио реке и горе.

Ја имам моћ властелина.

Победио сам заборав хладни.

Машту сам своју разрадио.

Откровењима сам испуно свет овај јадни

И песмом га наградио.

Муке су развиле моју машту. Мени се чини
да сам ја вољен баш због тога. Па ко
је онда раван мојој песничкој вештини?
Нико, о нико!

Ја сам у овај свет дошао да видим Сунце,
А ако се дан угаси,
Ја ћу певати, ја ћу певати о Сунцу
Када ми се моја смрт огласи.

ИВАН БУЊИН

(1870 - 1953)

НОЋ

Ледена ноћ и маестрал.
(још увек јак).
Видим кроз прозор: Бљесак.
Даљина
Голих брегова и планина.
Златна и мирна светлост
Прострла се до кревета мог.
Никога овде нема,
Само ја и Бог.
Једино Он на свету зна
За моју мртву жал.
Ону коју од свих сакривам.
Хладноћа, бљесак, маестрал.

И ПОНОВО ЈЕ ГЛАТКА ПОВРШИНА

И поново је глатка површина морске воде
Бледа под звезданим благим блистањем
И поноћ топла, испуњена очараношћу и ћутањем.
Како да Ти се захвалим, Господе,
За све што си ми дао милостиво:
Да у овоме свету, у овом крају
Видим, и волим, и осећам живо
У приморској ноћи док звезде блистају.

И трава, и класје

И трава, и класје, и бумбари, и цвеће,
И азур, и подневна врућина...
Настаће час – Господ ће упитати блуднога сина:
„Па да ли си у земаљском животу стварно имао среће?“
А ја ћу заборавити све, само ће у сећању остати
Кроз класје и траву стаза зелена.
И ја нећу моћи, павши пред милосрдна колена,
Од слатких, пријатних суза одговор Њему дати.

ЗА СВЕ ТИ, ГОСПОДЕ, ЗАХВАЉУЈЕМ

За све Ти, Господе, захваљујем смерно.
Ти ми после дана немира, очаја
Дарујеш вечерњег руменила лепоту сјаја,

Кроткост плавих даљина и пространство поља
неизмерно.

А ја сам као увек усамљен и на ивици плача.
Но ево залазак разлива свој раскошни пламен
И у њему се топи као драги камен
И дрхти, и трепери звезда Вечерњача.

Срећан сам и задовољан невеселом судбом,
Јер постоји утеха слатка у сазнању
Да сам сам у немом созерцању
И да сам свима туђ, а разговарам – с Тобом.

ОПЕТ САМ СÂM

Каква гиздавост пролећа и сјај!
У очи ми право, ко пре, погедај.
Реци, зашто се твоја туга појавила
И толика нежност на мене излила.
Крхка си и ћутљива као цветак, знам.
Зато ми нису потребна признања,
Препознајем тужну нежност растајања.
Опет сам сам.

МАКСИМИЛИЈАН ВОЛОШИН (1887 -1932)

ГРАЂАНСКИ РАТ

Једни, отровани мрачном слободом ума
И загушљивошћу града,
Дигли су се на устанак из подрума,
Изгнанства, рудника и фабричких зграда.
Други, који су били из војничких редова,
Из разорених племићских гнезда својих дедова,
Са сеоских гробља су кренули,
Сахранивши тела браће и очева,
Које су противници у устанку убили.
Код једних још увек у мамурлуку сева
Сјај незапамћених пожара.
И жив је у њима дух разбојничког рода
Зарудских, Разина, Кудејара.
А у другима, који су изгубили корен из народа,
Дух Невске престонице –
Достојевског, Чехова, Толстоја –
Створио је данашњих подела заразне клице:
Једни на шаренилу плаката
Износе бунцања своја
О злу буржоазије и правди пролетаријата,
О срећном животу у малограђанском рају;
Други – цвет елите и трулеж империје сликају,
Блиставих идеја и научих истина злато,

И пролазност сујевеља и религија,
Богова и фетиша уздизање и пад у благо.
Једни иду да ослободе Москву и успоставе опет
Безакоње и стихију;
Други, обуздавши стихију да изграде нови, срећнији
свет,
А и у једне и друге рат је удахнуо похлепу.
Пијанства разулареност и мржњу слепу.
А за вођама и херојима
Шуња се пожудан чопор пљачкаша
Да разграби или прода непрјатељима
Стогове пшенице на пољима,
Да униште сва блага наша:
Да спале шуме, руднике опљачкају,
Загаде реке, живот у мору упропасте,
Земљу и небо обешчасте.
А кржаве битке и даље трају.
И изнад златних лепота погажених њива,
И овде и тамо као да се исти глас
Чује и разлива:
„Ко није за нас – тај је против нас.
Нема равнодушних. Правда је с нама.“
А ја стојим сам међу њима
Сред урлајућег пламена и дима,
И свим својим силама
Молим се и за једне и за друге.

ЗАВЕТ

Из крви у бојевима пролирене,
Из посмртних остатака у прашину претвореним,
Из душа крвљу крштених,
Из мука погубљених генерација,
Из омрзнуте љубави,
Из злочина и хистерија
Ниче праведна Русија.

За њу се једино молим ја,
Верујући предвечним замислима:
Русија се ударцима мача кује,
Она се поплочава костима
У љутим се биткама посвећује,
Гради се на изгорелим моштима
И топи се као златна руда безумним молитвам
И сузама.

НИКОЛАЈ ГУМИЉОВ

(1886 - 1921)

АДАМ

Тугујеш ли за оним данима среће,
Кад је на брду у подне мирисалао цвеће
И кад је пред тобом плесала Ева,

Невина и она, ни дете ни дјева?
А сада ти знаш за тешки рад
И смрти страшан дах и хлад.
И знаш за бесомучну трку минута
И речи „касно је“ дуж целог пута;
За немилосрдан бол и осећање стида,
Што траје неумољиво и без прекида.
Тај стид те мучи споро но власно
И при том мучи сладострасно.

Ти си био у рају, али си био цар.
За срећу која је букнула ко распламсала жар
Јемство је била твоја част. А мука
За надмене биће трострука.

Зато што ниси ко леш равнодушан био,
Што си горео, веровао и због обмане патио
На небу високом хорови труба теби ће свирати
И никад неће престати.

У суровој судбини буди упоран,
Буди погрбљен, блед и уморан,
Но не тугуј за оним воћем забрањеним,
Пробаним, но не испуљеним.

АНДРЕЈ РУБЉОВ

Ја поуздано, ја тачно знам,
(Уметност сам монаха добро упознао),

Да је лик жене сличан рају,
Који је Творац људима обећао.

Нос – то је дрвета стабло високо,
Обрва два лука танка, танана
Наднела су се над њим широко,
Као извијеност палминих грана.

Два мудра Сиријца, два дубока ока,
Под њима пријатно певају.
У слаткоречивости причања
Све тајне духа издају.

Високо чело је небески свод,
А коврџе су облаци над њим.
Тих се коврџа бојажљиво, љупко
Дотицао нежни серафим.

И ту, у подножју дрвета,
Уста – ко неки рајски цвет,
Због којег је мати Ева
Прекршила свети свој завет.

Све је то кистом достојним хвале
Андреј Рубљов за мене нацртао,
А његов тужни ђивотни труд
Божјим је благословом с правом постао.

БОРИС ПАСТЕРНАК
(1890 – 1960)

МАГДАЛЕНА

Људи у кући празник прпремају.
Не чујући гужву и галаму улице,
Ја перем твоја пречиста стопала
Миром из ведрице.
Тражим их, но нема твојих сандала.
Ништа не видим од суза мутних.
На очи ми је копрена пала
Од праменова косе непослушних.

Да сам му ноге наслонила на скут
И облила их сузама, зна ли то Исус?–
И да сам их обмотала ниском перли са свога врата
И у косу их сакрила као у бурнус.

Будућност је преда мном до детаља подробна,
Као да ју је твоја рука зауставила.
Да предскзујем ја сам сада способна
Као видовита пророчица Сибила.

Сутра ће пасти завеса нашега храма.
Ми ћемо се збити у групицу, застрашени.
И земља ће се заљуљати под ногама,
Можда из сажаљења према мени.

Редови стражара ће се престојити
И разлаз јахача нагло ће се збити.
И над главама као ковитлац у бури
Крст ће ка небу нагло похрлити.

Бацићу се на земљу крај ногу распећа,
Обамрећу и загристи уста.
Сувише ћеш многим руке на загрљај
Прострти са крста.

За кога је на свету толико ширина,
Толико муке, и моћи, и ума?
И што толико душа и живота има,
Толико насеља, и река, и шума?

Но проћи ће оних три дана и ноћи
И у празнину ће се такву отиснути
Да ћу у томе времену ја моћи
Одрасти духом и васкрснути.

УЧИ СЕ ДА ОПРАШТАШ

Учи се да опрашташ. Моли се за оне који вређају,
Побеђуј зло зрацима доброте,
Придружи се без колебања онима који опраштају
Док гори звезда Голготе.

Учи се да опрашташ кад ти је душа увређена
И срце личи на чашу пуну горких суза и јада.
Кад ти се чини да је доброта сва исцеђена,
Сети се како опрашта Исус док тешко на Крсту страда.

Учи се да опрашташ, али не само речима
Него свом душом својом и суштином свом,
Јер само љубав снагу опраштања има,
Рођену у бдењу ноћном молитвеном.

Учи се да опрашташ. У праштању је радост скривена,
Великодушност лечи ко лек- напитака или балзам.
Крв је на Крсту за све проливена.
Учи се да прашташ, да би опроштај добио и сам

СЕРГЕЈ ЈЕСЕЊИН
(1896 - 1925)

ОСТАВИО САМ РОДНИ ДОМ

Оставио сам родни дом,
Од плаве Русије сам се удаљио.
Брезовик са три звезде над рибњаком
Тугу је старе мајке унађио.

Лежи на воденој површини
Ко златна жаба месец млади.
А јабуков се цвет сличан седини
Просуо по очевој коси и бради.

Нећу се овамо скоро враћати.
Дуго ће мећава да пева, вози.
Плаву ће Русију брижно чувати
Наш стари клен на једној нози.

Знам, од радости је тако нем:
Кишни му пољупци на лишћу шуште треперавом.
А можда је срећан тај стари клен
Што личи на мене срцем и главом

О СУНЦЕ, СУНЦЕ

*Сеоски часловац
Вл. Черњавском*

1
О сунце, сунце,
Златно ведро у свет спуштено,
Захвати душу моју!
Извуци је из чуда мука
Земље моје.

Сваки дан,
Ухвативши се за ланац твојих зрака,
Пењем се у небо.
Свако вече
Откидам се и падам у чељуст сунчевог заласка.

Тешко ми је и горко...
Крвљу певају уста...
Снегове, беле снегове –
Покров моје отаџбине –
Кидају на делове.
На крсту виси
Његово тело,
Пребијене су
Голенице путева и брегова...

Као вук завија ветар
Са запада.
Ноћ, као гавран,
Оштри кљун на очи-језера.
И као надгробна дашчана табла
Прибијена је зора уз планину:
ИСУС НАЗАРЕЋАНИН
ЦАР
ЈУДЕЈСКИ.

ИЗА БРДА И ЖУТИХ ДОЛИНА

Иза брда и жутих долина
Пружила се сеоска путања.
Видим шуму и вечерњи пламен,
У коприви ограду од грања.

Над црквеним се куполама старим
Небески песак већ од јутра плави,
Водени ветар са језера звони
У високој покрај пута трави.

Није ми због песме пролећа над дољом
Постала драга сва ширина ова,
Већ што сам на брду ја манастир један
Заволео тугом уморних ждралова.

А када се плавет с вечери замагли,
И кад се румен над мостом појави,
Ти идеш моја сирота старице
Да се поклониш крсту и љубави.

Кротак је дух манастирског житеља,
Ти стога слушаш јектеније жудно.
Помоли се пред ликом благим Спаситеља
За душу моју пропалу узалудно.

ЈА САМ УБОГА ЛУТАЛИЦА

Ја сам убога луталица.
Са вечерњом звездом
Певам о Богу
Ко степска ластавица.

На свиленој чинији
Опало лишће и грање.
Ослушните, људи,
По мочвари шљапкање.

Силазим у ливаде
И љубим дрвеће.
Опевају брзаци
Рај и пролеће.

Ја, путник убоги,
К плаветнику с молитвом дижем главу.
На улегнутом путу
Смерно лежем у траву.

У перлама росе
Мирније куца моје било.
У срцу ми Исус,
На срцу – кандило

АРСЕНИЈ ТАРКОВСКИЈ
(1907-1989)

РУСИЈО МОЈА

Коњи ржу преко Суле...
(Слово о походу Игоревом)

Русијо моја, Русијо, мајко, земљо и доме!
Ти си свадбени столњак младићу тек венчаноме;

За новорођенче си колевка, припитост за младог
човека,
За скитницу си штап, пристаниште, постеља мека,

За рибара си море, а за орача – поље,
За пријатеља – нада, за непријатеља – невоље.

За пророка си реч, а једру за кормилара,
За војника си мач, а књига за књижара,

За ковача си маљ и мишица јака,
За живе – очев дом, за мртве – црна рака;

Неугасива си светлост срцу синовљевом,
Од тебе ништа није лепше ни драже на свету том.

Зар је онда узалуд угаљ твога језика
Црвеним жаром плануо под петом противника?

Зар је несрећни Игор ропством смрт поправио
И није л' црвеном крвљу Бебрјански рукавац обојио?

Зар се плашт цинобер-боје са рамена Рубљова
Неће на ветру широком залепршати изнова?

Нашој души си дисање, рукама оно за шта ћемо се
ухватити.
Макар се у провалију бацили, тебе ћемо одбранити.

ВЛАДИМИР НАБОКОВ
(1898 – 1977)

НА ГОЛГОТИ

Диге се влажни миомирис са дна долине,
И на небу, над брегом,
На три крста виде се три тела бела.
Тамо је и жена. У очајању немом, бледа,
На средњи црни врх крста гледа.
Моћ видовитости њој је дана,
И она зна

Да се њен земаљски син
У горком часу свом
(Стиснувши колена
И у маглу загњуривши лице),
Сетио: кућице,
У сокаку шареном
(Као из снова),
И струготине на поду, и...голубова.

ТАЈНА ВЕЧЕРА

Замишљени час: строга вечера,
Предсказање издаје и растанка.
Ноћни бисер обасјава
Латице олеандера.

Апостол је к апостоли нагнуо лице.
Руке су у Христа сребрнасте.
Јарко горе молитвене свеће, а на столу
Миле ноћне лептирице.

КАДА СЕ ПО СТЕПЕНИЦАМА

Када се по степеницама дијамантским
упутим из живота у Божји рај,
иза леђа ће ми бити о штап лако привезан
искрпљени завежљај.

Крај врата ћу препознати бакарну ћелу Светога Петра,
кожни појас и кључеве. А он ће приметити
да сам донео нешто са собом,
и зауставиће ме, неће ми отворити.

„Апостоле, рећи ћу ја, пропусти ме!“
и пред њим ћу свој завежљај развезати:
два – три заласка сунца, женско име
и тамна прегршт родне земље, - то ћу му показати.

Он ће подићи строго обрву седу.
Осетићу: свака линија његовог длана мирише
на крљушт јорданских риба
и на гетсиманску росу... и ни на шта више.

И зато ћу му прићи без туге и страха,
знајући, да ће се, звецнувши кључем, апостол тај
насмешити, и да ће ме с мојим завежљајем
љубазно пропустити у рај.

БУЛАТ ОКУЦАВА

(1924 - 1997)

МОЛИТВА

Док се земља још врти и док је светлости јарки сјај,
Господе, свакоме ко нешто нема ти дарезљиво дај.
Мудроме хладну главу, коњима мирним обдари
уплашене,
срећнима новаца дај. И не заборави на мене.

Док се земља још врти, Господе, - твоја ја власт!-
онима што теже власти дај владавине сласт,
дај штедроме одмора бар док се дан не јави,
Кајину дај покајања...И мене не заборави.

Ја знам да Ти све умеш, верујем у мудрост Твоју
ко што у рај верује војник убијен у боју,
као што свако уво верује тихим речима Твојим,
као што свако од нас верује делима својм.

Господе, мој Боже, зеленооки, живи,
док се земља још врти, чему се и сама диви,
док за њу постоје време, топлота, светлост и сене,
дај свакоме помало ...И не заборави на мене.

ЗНАМ ДА ЋЕ СЕ ЈЕДНОМ

Знам да ће се једном из таме појавити
црни анђео, уплетен у земљске страсти,
и на светлости ће гласно објавити:
човек се неће никад спасти.

Идући трагом истим бели ће анђео
смерно шапутати благе вести свима,
тако простодушан и тако весео,
што наде на овом свету за све људе има.

О ПРЕВОДИОЦУ

Љубица Несторов (рођ. Јовановић) родила се у Бежанији 8. фебруара 1930. године. Основну школу и гимназију завршила је у Земуну, а Филолошки факултет (групу за руски језик и књижевност) у Београду. На истом факултету је магистрирала и докторирала.

Предавала је руски језик у гимназији у Бачком Петровцу, у основној школи у Земуну и на Машинском факултету у Београду.

Поред наставничког рада бавила се и писањем уџбеника руског језика за све нивое наставе (за основну и средњу школу и нефилолошке факултете), писањем стручних радова из области методике наставе руског језика, русистике и примењене лингвистике и преводом стручне техничке и медицинске литературе.

Последњих десет година преводи руску поезију. Објавила је две антологије песама руских песникања – *Сенка туге и светлост наде* и *Сто година љубави*. Већину њених превода можете наћи на сајту *Љубица Несторов* (<http://ljubicanestorov.yolasite.com/>)

Архангел Михаило - икона преп. Андреја Рубљова

Савремена украјинска поезија

АНА БАХРЈАНА

Ана Бахрјана (1981) (Стварно име јој је Хана Бахрјанцева) Песник, драматург, прозаик, лингвиста, новинар. (Супруга бугарског песника, драматурга и преводиоца Димитра Христова.)

Магистрирала је 2004. на теми: украјински језик и књижевност. Песме пише од своје шесте године. Аутор је већег броја песама које су компоноване. Објавила је шест збирки песама и три романа. Написала је, такође, и низ дечијих прозних радова као и четири драмска текста и неколико либрета, од којих је драмска поема *С временом (Над часом)* 2003. штампана у антологији: *У потрази за театром (У лошуку театру)*. Преводи са: пољског, бугарског, македонског и руског. Објавила је једанаест књига превода. Превођена је на седамнаест светских језика.

Објављује у бројним часописима, журналима, алманасима, и сл. Учесник је многобројних међународних књижевних манифестација. Добитник је бројних домаћих и међународних награда и признања. Члан је Националног удружења украјинских књижевника (*НСПУ*).

ДУШЕ ДРВЕЋА

У мислима су ми шуме и хладне кладе,
Што су домом постале
Залуталим душама...
Вечите душе дрвећа,
Које су посекле
Снажне сунчане душе,
Снажне сунчане руке...

Оне ходају саме
И лутају заједно,
И крију се тамо,
Где лукаве неправедни...
Вечите душе дрвећа,
Тако непоткупиве
И живе...

ИЗМАШТАЈ...

Не жури. Седи поред мене.
Можда ћу сутра отићи у другу димензију.
Измаштај ме, лакокрилу-зелену,
Измаштај ме,
звезданоцветну-невидљиву.

Ако хоћеш, само ћу ћутати,
Нежно уснама додиривати тело –

Тако као што су купаљске⁷
русалке-девојке
мушкарце голицању училе?..

Не жури.
Ја сам данас – спокојна.
Сањалачки ме пронеси кроз поплаву.
Измаштај ме,
неземаљску,
несигурну.
Измаштај ме –
за своју љубав...

НИЈЕ СЕ МОЛИЛА, НИЈЕ СЕ КАЈАЛА

Није се молила, није се кајала
није падала,
није плакала,
није ишла у ноћ
на Ивана Купала⁸

7 Празник Ивана Купала се празнује још из дохришћанског периода, а поклапа се са хришћанским празником рођења Ивана Крститеља - 7.јула. – прим.прев.

8 Празник Ивана Купала поклапа се са хришћанским празником рођења Јована Крститеља. Прапреси Словена су веровали да папрат цвета само у једном тренутку, у поноћ између 6, и 7.јула, на дан Ивана Купала, и да ће онај ко убере и сачува цвет папрати, бити сретан и да ће имати способност прорицања. Веровање у цветање папрати повезано је са култом Сунца као симболом и извором живота природе и људи. Међутим, као што је познато, папрат не цвета, већ се размножава спорама. - прим.прев.

да тражи бели
цвет папрати.
Није чекала, није се надала,
није знала шта се дешава.
Само је хтела сазнати,
интересовала се,
шта се са девојкама
невенчаним
дешава...
И отишла је у ноћ – сама,
без потковице јасикове.
Изгубила се.
Од тада је још увек нема...
Нису је дозволили...
Није се молила...

* * *

Тако панично се бојати тамјана
може само
онај ко је остао удовац...
Бела боја⁹ ме подсећа
на снегова бесвесно тело.

Целог века
лутам у тражењима
и лажем –

⁹ Код Украјинаца је некада бела боја била знак жалости. (прим.прев.)

као попу на исповести,
и чим брже идем,
тим дужим
изгледа
пут
до љубави.

ПИСАЛА САМ ТИ НА КАМЕНУ

Писала сам ти на камену истрошеном вечношћу,
извадила сам перо из мастиљавих и димних небеса,
молила сам се сновима
и озивала се светим речима,
проклињући ноћ,
проклињући цео универзум.
Као луталица, напуштена од времена и судбине,
као бесмртник са шкрињом мртвих имена,
стајала сам гранитна,
стајала ледна и студена
у белој магији руна¹⁰,
у тајни пирамида и долмена¹¹.
Била сам скроз и свуда,
видела сам и рај и гроб.
Висила сам, прикована за духове дрвећа.
И изгарали су у мени Вера, нада и Сила,
а Љубав је остајала да гори,

¹⁰ старогерманско писмо – прим. прев.

¹¹ камени стубови, мегалити – прим. прев.

као нимб¹² код старих краљица.
Ти ме ниси чуо,
а да се виђамо није било згодно.
Само је поглед са чуђењем тихо клизио низ мене.
Ја сам – нема,
јер о срећи смо само ћутали,
ја сам – слепа,
јер ти никад видео ниси.
Разлила се изгубљена нежност у туђем свитању.
У свакој чаши за мене – само је мали гутљај.
Ја сам, вероватно, - још један твој смешни хир.
Или је можда – неки-насумично-самоуверен корак.
Зауставити се вреди и клањати се богу,
сигурно је негде иза гора прикривен вечности храм.
То је за – мене.
А теби – мало буке уз несаницу
и тупу меланхолију још не одиграних драма.

Чак и звезде, чини се,
остале су прикљештено-давне,
и на небу живота – као заустављене у
чекању орбита.
Писала сам ти на камену истрошеном вечношћу.
Волела сам те,
као ваздух,
као сунце,
као свет...

¹² ореол око главе – прим.прев.

*Песме с украјинског превео и биографију
песникиње приредио Јарослав Комбиљ*

О ПРЕВОДИОЦУ

Јарослав Комбиљ је рођен 24. априла 1944. године у Старој Дубрави, БиХ, Република Српска. Одмах после рата са породицом прелази у Врбас, где и данас живи. Завршио Технолошки факултету у Новом Саду.

Са украјинског на српски је до сада превео 5 романа, већи број прича и новела, 21 есеј, један драмски текст, две монографије, једну збирку афоризама и око 500 песама шездесетак аутора.

Белоруска књижевност за децу

ВИКТОР КАЖУРО И БОЖЕНА МАЦЈУК

*На дворишту или у башти нађи ствар по својој
машти*

КО ШУМУ СРДАЧНО ПОЗДРАВИ - ОНА МУ БАЈКОМ ОТПОЗДРАВИ

Листићи као новчићи
Дан и ноћ дрхте и звоне.
Ко је тако плашљив у шуми?
Како се то дрво зове?
(Јасика)

Гране као репићи
А ка небу им глатки смер -
Плоду је коштано срце,
А тело као шећер.
(Трешња)

Не боји се бура, олуја,
Међу дрвећем је цар.
Стоји под небом моћан и јак,
Поносни шумски господар.
(Храст)

Много иглица, плод - шишарка
У зеленим крунама.
И весела Нова година
Крај ње је увек са нама.
(Јелка)

Листове као дланове,
Он је сунцу представио -
Под сунчевом сенком
Лепотом се прославио.
(Јавор)

Ево, под капом снежном
Сломио се зимски жар,
Нити пече, нити греје -
Црвени се јагода пар.
(Рјабина)

Та храбра лоптица
Држи се између гранчица.
На свет гледа хитрим оком
И блиста зеленим боком.
(Јабука)

**КАО КУЋНЕ ПОРОДИЧНЕ СЛИКЕ –
ПРЕДСТАВЉАМО ШУМСКЕ СТАНОВНИКЕ.**

Нису их унајмили, ни платили
За тај тешки рад,
А они су за ноћ брану
Довели у склад.
(Даброви)

Час орах, час печурку
У колибу носи вредна
Радница риђих леђа,
А одмора нема.
(Веверица)

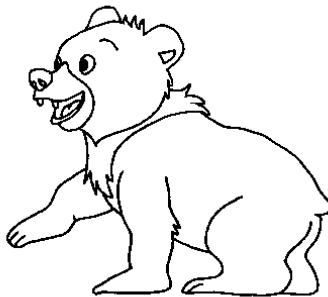
Видиш, сиво клупко
Котрља се испод јелкице.
Боље бежи од њега -
На њему су иглице.
(Јеж)

- Скок овде, скок тамо:
Треба трагове сакрити,
Јер ће за мнош глaдна лисица
Брзо се прикрасти.
(Зеца)

Снагу гиганта он има:
Храст са корењем подиже.
Има браду и рогове,
Као цар поносно стиже.
(Бизон)

Црвенкаста варалица
Снежном трчи стазицом.
Каква је то олуја за њом:
Да завара траг - мете репом.
(Лисица)

Лети је ходио, уморио се,
Шапу опустио -
Пред зиму је уморан
У брлог легао.
(Медвед)

НАШИ СТАРИ ЗНАНЦИ – ДОСАДНИ КОМАРЦИ

Са цвета на цвет лети,
Да скупи меда злаћана.
Има хаљину пругасту...
Како се зове малена?

(Пчела)

Он свима руши сан,
Целу ноћ зуји и лети.
Он није бодљикави јеж,
Али ујед његов прети.

(Комарац)

Финој пчели рођени брат:
Такав је, брижљиви.
Мед радо носи кући
Господар марљиви.

(Бумбар)

Каква ли то штетна кмеца -
Кружи и кружи око пекмеца?
Циља на то, да ће упасти
И бар једну кап украсти.

(Мушица)

Он личи на хеликоптер,
Над водом лети по пољу,
Моћно крилима стриже,
Показује своју вољу.

(Вилин коњиц)

Познајете ли овог друга?
На себи дом носи свој.
Зато у сваком трену
Има топли кутак свој.
(Пуж)

С цвета је скочио на стазицу,
А с ње - на меку травицу
И нестао је с пута строги
Овај инсект дугоноги.
(Цврчак)

Превела с белоруског Дајана Лазаревић

Савремена индијска поезија

САУМЈАЏИТ АХАРЈА

Саумјаџит Ахарја (1977) је индијски песник, преводилац, драмски писац и сценариста. Награђен је на Филмском фестивалу у Аргентини (2015) за кратки сценарио. До сада је објавио осам књига.

Живи и ради у Колкати, Западни Бенгал, Индија.

КИША ЈЕ РОДИЛА ЖИВОТЕ У ОВОМ ГРАДУ

Киша тече венама
Каква бића живе у овом граду...

Ако овде рука прекине киши цурење
Ако цурење кише боли глава
Живот у овом граду је само од кише рођен.

Изливају гласове у знаку кише.
Зидови су обојени кишним капима.

Сви су донори кише.
Сва места овде банке киша.

Обраћају се облацима да буду памук
А памук облаци...
Киша је родила животе у овом граду.

Само ако неко умре
И сва киша исцури из тела
Онда биће без кише
Остала брише крвљу...

ПЕРЈЕ ПЛОВИ ВОДОМ

Перје плови водом.
Има га толико да је вода невидљива.
Од сунца је обојено
Као златна жетва.

Са обе стране стоје људи
Посматрају сцену...

Перје плови водом.
Као да река од перја отиче у даљини.
На месечини перја су предивна
Као нежни прстићи у бебе.

Са обе стране стоји дрвеће
Посматра сцену...

Перје...
Од старих птица,
Неуспелих песника
И лакрдијаша...

ПЕЊАЊЕ УЗ ЗИД

Морам да прескочим зид
Стога сам закопчао нокте у сваку циглу
Газећи њихова рамена
Попећу се на зид.

Пружам први корак
Размишљам о великом језеру на једној половини
После другог корака
Појављује се бесконачна шума на другој половини.

Корак за кораком
Пењем се на зид

Само себе не могу прећи...

ГОВОРНИК

Глув стоји испред звонца
Звони -
Лето...

Стоји глув
Звонце се клати
Време монсуна...

Глув стоји испред
Звонце звони -
Јесен...

Баш у сезони уочи зиме
Заустави звонце
Глув ће нешто да говори
Стојећи испред дрвета

Сиже: цвркулт птица и тутњава мора.

ПАНКХУРИ СИНХА

Панкхури Синха (1975) је индијска песникиња, списатељица и књижевни преводилац. Тренутно је на докторским студијама, на катедри за историју и хинди, а предаје као гостујући професор на државном колеџу у Бихару.

Објавила је две збирке кратких прича и пет збирки поезије. Добитник је многобројних престижних награда.

СПАЉИВАЊЕ НЕВЕСТЕ

Спаљивање невесте
Ипак се догодило
У ствари било је уобичајено
Али ово је било другачије
Самоубиства су се дешавала
Због неких мрачних унутрашњих гласова
Због таме у души
Или њене слабости
Тако су веровали
Веровали су да самоубиства
Нису имала везе
Са болесном политиком
Везама
Људима

Националностима
Идентитету
Сопственошћу
Различитостима
Суицидне белешке су настајале од
Непроспаваних ноћи
Менталних проблема
Неизлечивих
Или табуа
Нису имале везе
Са познавањем закона
Миразом
Ни са свим другим брачним праксама
Од којих се
Та велика земља
Опорављала.

МАЧЈИ ДОДИРИ

И ето га долази
Спријатељује се поново
Пружајући руку пријатељства
Без раширених шапа
Без канџи
Чак и без гласа
Само поглед тишине
А какав је само то поглед
Говори много више од
Молим

Хоћеш ли молим те
Покушати, веома је задовољавајуће
И она зна
Није то само лизање прстију
Сусрет човека и звери
То је много више
Али овог тренутка
Тај поглед
Продире дубље сваког минута
Док она једноставно не може
Не може да приушти
Тера је да жели да доји
А не може рећи мачку
Колико воли
И мачак одлази своје газди
Отвара уста
И мјауче и мјауче
Као кад се деца жале
Баш као што се деца понашају
А ја само седим ту
Желећи да храним и дојим.

НЕРАШЧИШЋЕНЕ СТВАРИ

Ипак одлазим с нерашчишћеним стварима
Полу-изреченим
Недовољно реченим
Само заокруженим
Или

Чак ни то
Ипак одлазим с тим осећањем
Тражећи тај слободни глас
Намерно недат
И муцајући тамо
Код изговора датог
Код простог изговора истог...
Ствари изговорене акцентом
Који није твој
Нити чак позајмљен
Потпуно непознат
Таласајући
Свим стварима
Које се дешавају око тебе
Чудне ствари
И можда
Ту се налази
Аргумент
Колико су чудне?
Као да се људи
Труде много
Да задрже форму дискриминације живу
И прихваћену као нормалну.
Тежак је то аргумент да се добије
У екстремно софистицираним ходницима
Високих студија.

ДОЛАЗАК НА ПОСАО

Долазак на посао
Не би требао да буде
Као да ступаш на минско поље
Синоћне ствари
Улећу
Не чак ни преко прозора
Већ преко речи из уста
Ако је посао место
Где такође имаш
Везу
Личне природе
Љубавну аферу
И што је још горе
Плус брачну
А посао је место
Где си све то изгубила
Кућу
Супруга
Децу која су требала да се роде
И сада је посао
Мало моћније место за тебе
Без веза личне природе
Без иједне
Али има других ствари које се настављају
Ствари као што је углед
И још
Детаљи
Афере

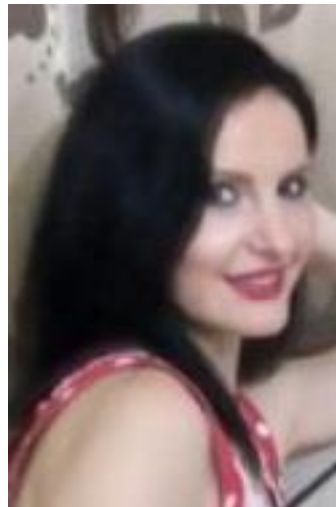
Развода
Веома интимни детаљи раскида
Укључујући ствари које су пошле наопако
Од самог меденог месеца
Избор одеће
Њени бројеви
Све је на послу
Пренешено
Након што су ствари биле уредно спаковане
Уништене су
Продате на гаражној продаји
Појављајући се изнова преко вентилације
На прозорским праговима
Аргументи
Отете
Означене као туђе
Припадајући другима
До степена кад те напуштају
Са ничим твојим
Чак и твоја љубавна афера након развода
Жељена, нежељена
Својевољна, несвојевољна
Ритам
Његову брзину
Све други
Диктирају.
Долазак на посао
Онда
Не би требао

Да буде као оно одеш
И слушаш слатке бриге
Љубавног живота у цвату
Оних
Што контролишу твој.

*Песме оба песника одабрала и
с енглеског препевала Данијела Трајковић*

О ПРЕВОДИОЦУ

Данијела Трајковић (1980) је мастер професор енглеског језика и књижевности. Основне и мастер студије завршила на Филозофском факултету у Косовској Митровици. Пише песме, приче, књижевну критику и бави се превођењем. Објавила књигу „22 вагона” (избор и превод савремене англофоне поезије), Исток, Књажевац, 2018.

Њена поезија је преведена на руски, шпански, арапски, бугарски, румунски, словачки, чешки, македонски, енглески језик. Објављује у домаћим и страним часописима. Заступљена у неколико антологија, од којих World Poetry Almanac (Монголија, 2018) и Atunis Galaxy Anthology (САД, 2019).

Подсећање

МИЛОШ ЦРЊАНСКИ

ВРТ БЛАГОСЛОВЕНИХ ЖЕНА

Оног дана, кад је започело то чудо, имало је небо стадо облачића белих, немирних и малих, као лептирови, на своје зеленом плашту, суморном као поље пред вече. Запад је био румен и насмејан, ал' тај осмех и та румен не беху радосни и бистри, као у лето, него пуни љубичица увелих и расутих. Облаци нису јурили весело к истоку као у пролетна јутра, они су се уморено мрсили и кидали и блудели по беспућу небеском што није мирисало на руже, као у пролетна подна, нити се је сјало од чистоте, као у зимске, снежне вечери, него се мутно простирало над вртом као један стари стег, избледео на сунцу и ветру, проткан златом, свилом и сребром.

На крају врта спавао је накинђурен дворац. Прозори му се зајапурили и поруменели од лењости; анђелчићи голуждрави, са кошуљицама бестидно подераним од рококоа, јахали су на њима, а завесе жуте склапале се и чувале беле пећи да не виде те голишаве, насмејане враголије и не порумене од стида.

Доле су водоскоци скакутали, уморно и задихано и шапутали грцајући, али им се зелене, угојене сфинге, мокре у пљуску воде, смешиле подругљиво, пуне шара, реса, пукотина у лицу и осмејку, замршених исто тако као

слова, као лишће и гране, као облаци.

Било је позно у јесен, а врт тај стајаше у пуном цвату.

Мала деца, у белим чарапицама, вијала су се по трави. Старе бабе седеле су по клупама, а над њиним погнутим главама одбијали су тучни, тешки, грдни сатови, са замагљених, црних торњева, што беху забодени у земљу као копља јунака који погибоше негде у близини.

Јесен је била дошла, она се вукла прљава и ритава по улицама широким и мрачним, у којима су трчали тамо-амо троми, жути трамваји, лупали и кикотали се, цикали и рикали, савијали се и окретали као луди. Дим се вио по крововима и мутио све зидове и прозоре сјајне, а кадикад провејавао би прљав, мокар снег.

Али у врту, сасвим близу свему томе, стајале су сфинге и нимфе беле и брадати фаунови, штипали се и грлили, јахали се и церили. Сребрне Дијане запињале су лук и корачале кораком витим, брзим и тананим као стреле, са погледом упртим у небо, зелено као стари побледео стег. А врт стајаше сав у цвету.

Деца и бабе играли су се и певуцкали по клупама и по трави. Из пристаништа су грмели ланци страшних и тешких галија и падали у море са урликом грозним. У врту беше тихо и топло. Сунце је залазило.

Камелије, леандри, орхидеје и јорговани су цветали. Чувари их изнесоше из прашних, стаклених кућица.

Тада, једно вече, баба једна плесну рукама, од чуда, и поче викати и клицати. Она беше у трави приметила љубичице.

Дотрчаше чувари шарени, што су на грудима носили сјајне полумесеце из којих су били извађени бројеви, и настаде граја. Бабе побацаше чарапе подвезане и почеше видовито млатарати рукама и окретати се, пљескајући се шакама. Приметиле су да су то зацело, нечисте ствари, тај врт, у цвату, крајем децембра. А она баба, што је прва узела пљескати шакама, скакала је, тресла главом, те побеже вичући. Настаде вијање по жбуњу и шипражју. Дотрчаше старци и полиција и зачас се по граду био пронео глас да је краљевски врт полудео и цвета, кад су други вртови по граду давно увенули. Цео град се узрујао као кад у близини гори. Кровови мрачни једва су се назирали у диму и магли, у даљини су светлцуале плаве светиљке по јарболима, а батари, покисли и сјајни, батргали се по мокрој калдрми, а врт стајаше у пуном цвату... Људи су застајали, запиткивали, церакали се, подсмехивали и гурали, збијали у гомиле.

Но све је то брзо прошло. По позориштима и кафанама говорили су о чуду и брзо прешли на разговор о краљевима.

Жене су се распричале и поверовале, а новине су објавиле скупљање новца за споменик једном генералу и говориле о социјализму, који ће спасти свет, и о војсци која је спремна да гине.

Но, сутрадан, стајаше врт сав у цвату, насред града и људи почеше опет застајати. Први се дигао доктор Меојк, управитељ ботаничке баште, са ученицима својим одевеним у црно. Понели су безбројне ћупиће, силна стакаоца, дуге дурбине и мале справе што су биле пуне муња,

зашли су под дрвеће, улегосе у жбуње, растурише се и почеше загледати траве и лишће, довикивати се и бележити нека слова и бројеве. Испрва им се људи смејали. Пред вече, кад би било мање рада, збијале се гомиле пред решеткама, и мирисале камелије, и пружале вратове према боровима који су шумели, зелени и силни. Дрвета обрезана и ошишана почеше се ширити и пружати грање до земље. Град се весело смејао лудом врту. Јер прво се почеше купити љубавници. Они би се, под ноћ, прикрали и ноћу би се по шипражју чули усхићени уздаси. По мраку, у трави, не беше места за парове који су једнако придолазили. Неки црни лептирови се почеше множити, пре непознати у околини, и неки безобразни комарци што су мучили особито старије, дебеле жене. А по врту би се ноћу често чуо шапат, мумлање и препирање неко, а каткад и декламовање лирских песама.

Ујутру би вртлари стари тетурали се по трави и псовали бесно, лупатали батинама по погаженом цвећу у очају свом. Пuteви су били пуни подераног женског рубља, прљавих крпа, шареног папира, слаткиша и круха, помада свакојаких, флаша и чаша, комадића свећа и хиљада покрханих жижица, укосница и златних бурма, кишобрана заборављених и прслука, сабаља и сатова изгубљених у трави.

Град се смејао.

Но поче да бива горе. Учесташе самоубице по врту. Више пута, ноћу, чинило се баштованима који су се бојали залазити под грање мрачно, да чују плач и јаук. Један је тврдио да сваке ноћи чује неки глас леп и млад, који виче:

„О месечино, мајко моја, о месечино, мајко моја!“

Испрва су били младићи. Налазили би их на трави, меке косе и бледог чела, пуног капљица росе и зноја, крвавих груди, на којима би лежало оружје и камелије, или љубичице, или беле руже. Најчешће мало женске косе и беле руже. Каткад слика какве женске главе, насмешене, успијене, чије би лице и очи били увек упрти у небо као у анђелка.

Но после поче још горе.

По дрвећу учесташе обешени старци, о којима нико није знао рећи што се убијају. Сви су били сретни, богати и весели, а ујутро би их нашли обешене, као вуцибатине, прљаве и разбарушене. Понеке новине нападоше врт, искале су да се затвори, спомињале су Смита, Емерсона; пребацивале су новине неморал нашег столећа и прорицале једно поколење, ново и боље, победу части и рада, срећу у једној дивној држави, због које треба да се многи жртвују.

Али поче још горе.

Лопови учесташе око врта, у срцу града. Они су се скривали у шумице пуне мраморних, голих Венера, Агамемнона и Ахила. Сада се догоди нешто грозно. Једне зоре нађоше три мале девојчице – на трави; оне су имале на ножицама свилене, балске ципелице, а у шаци малој слаткиша, траве, све у крви, са распореним трбусима, под јелама витим и зеленим, витим и зеленим више него у пролеће. Из њиних модрих очију гледало је нешто ужасно, а око уста им је још лежао осмех пун сласти и жеља. Тек тад гракнуше новине и град се узруја као кад у вароши гори.

Свуд се говорило о врту који неће да увене и сви су предлагали да га треба уништити; нико се није усудио да му опрости. Беше пао први снег, учесташе зимске магле, а у срцу града цветало је чудо, румено цвеће сијало се кроз решетке, а багремови мирисали надалеко. Владике и попови држали су проповеди по црквама и жучно нападали невернике који су свему криви и њин дом који подигоше крај звездарнице, на сред града, на којем беше златним словима написано: *Per guinas homo ad astra...*“

У једној дивној згради држала се скупштина. Меојк, велики ботаничар, слутио је неки нов састав у лишћу које особито дуго задржава топлоту сунца, слутио је неки геолошки пожар под вртом, говорио је врло замршено и лаички, биолози му се подсмехивали, па се чак и лечничка удружења и комора умешала у расправу. Један журналиста је говорио о поштењу. Један славни глумац тражио је врт за представе Шекспира. Велики песник, дика целог народа, којег је краљ особито радо звао на ручак и који је певао химне родољубљу, сазвао је женска, добротворна друштва и пред њима изговорио диван говор који је почео хвалом Дантеа, а свршио отприлике овако: „Ко зна, зашто се прохтело цвећу да покуша бесмртност. Узалуд ботаника. Можда живот биља и вртова стоји високо над нашим и зна за сласти и дубине које наш нема. Оставите га, нека цвета. Оставите га, нека покуша горку, о госпође, велим вам, горку чашу бесмртности. Ми смо људи зато сувише слаби, изгубили смо аманете и благослове мајке наше земље, а да Вам искрено кажем, сувише смо за бесмртност и разочаравани. Зар не?“

Госпође су силно плескале, а једна чета госпођица предала му је киту цвећа из тог проклетог врта. Све би се било добро свршило, да се није умешало адвокатско удружење. Оно одлучи предати меморандум Величанству и заискати да се врт уништи и затвори.

То се дознаде једног дана у Парламенту. Било је баш несносно. Министар војни је патио од грчева у желуцу и тога дана особито ретко одговарао социјалистима. Десет пута је то преподне спомињао војску која је спремна да гине и жељна славе. Пред градом је лежала усидрена флота, на њој беше мала буна. Обесила се беху два морнара, о којима је суд тачно доказао да су били трбосече оних отмених девојчица, а сутрадан је изишло дело на видело: убица беше један геније, сликар. У Парламенту орила се грозна свађа. А људи су све више трчали да виде тај смешни врт. Странци почеше стизати у град, а деца су бежала из школе. Гомиле су стајале по цео дан пред гвозденим капијама што беху затворене. Пред њима су стајали озбиљно, суморна погледа, замишљени гардисти; војска беше опколила зидове, посела путеве, а једнако су пролазили и улазили у врт и из врта научењаци, професори, звездари са секстантима, наочарима, сви ћелави.

На двору се примио – Бог ће једини можда знати зашто – предлог славног адмирала. Он је предлагао, да се врт уништи из топова. Тамо се беху закопали неки анархисти које нико није видео, али је сваки осећао да су ту, јер учесташе убиства, паљење цркава и бомбе пред краљевским дворцем.

Адмирал беше славан јунак, десна му је рука била у рату одсечена; он је имао топове који су гађали тако тачно да су трамваји путовали безбрижно даље: „Ни педаљ крај врта неће осетити његове гранате.“ Пред вече први меци почеше падати, баш на супротној страни, у двориште краљевског дворца. Похиташе чамци пуни генерала и комисија на лађе. Он се убио из очајања. Поставише суд и обесише преко стотину морнара, док, једног дана, опет изиђе дело на видело. Адмирал је обичавао да, сам, дели нишан топова: он је просто пружио леву руку и палац, зажмирио и тако, без помоћи, тачно командирао, у телефон, саставке нишана; подадмирал би прерачунао, због неких малих разлика, кад би он мерио десном руком и справом. Тог дана учини то адмирал сам, тако се збунише, настаде забуна у нишану и побише жене и децу.

Свет је поврвео на улице, смех и кикот, плач и псовке се измешаше и око града почеше избијати ватре, а неки се почеше селити из места. А врт је цветао све више и више. Неки дугокоси људи почели су скакати на зидове, викати и бунити народ. Два брза воза искочише из колосека и падоше, са неке ћуприје, у воду. Дани су пролазили, а улице се све више пуниле светом који стајаше, по цео дан, око врта.

Градом се ширио неки тајни страх. Тада једног дана, женске, добротворне задруге покушаше да све спасу.

Оне дочекаше великог песника, пред вече, кад је устао са своје постеље коју беше опевао тако лепо да су је сви у граду познавали, а да је никад не видеше. Оне га понесоше врту и натераше да држи говор. Њима је било жао

свега злог, деце што су, прљава и гладна, трчала по улицама, радника што су се тукли и војника који су се тајно убијали. Песник се попео на зид. Дуга коса му паде на рамена, руке беле млатарале су по зраку, грдне густе чипке покриле су му груди. Он се беше за тај говор обукао сасвим као, некад, Дантон. И заиста је личио на њега. Грдно чело и обрве, јак нос, онај осмех око уста, силан глас, угојен, грдан глас. Кад га препознаше настаде русвај. Жене су викале. Он је кратковид немирно стајао, у висини – док је био млад, везао је био очи црном свилом и тако ишао ноћу и по дану; хтео је да чује шум звезда, па му оболеле очи. Он махну руком и настаде грозна халабука. Једни су викали: „Доле са песником! Доле са проститутком! Намигушо! Пајацу! Кретен! Председник научне академије! Воле! Коњу! Магарче! Јарче! Педераст!“ итд.

Други су викали: „Живео! Геније! Слава! Аполоне! Море наше! Звездо наша! Лепото моја!“ – викала је једна дама. Гомила се гурала, гњечила, и дохвативши га свега га поцепаше. Руља је необуздано јурнула на капије, жене накинђурене попадаше по земљи, погазише децу и капије се заљуљаше под пљуском камења. Гардисти, обучени у бело погледаше још једном око себе, тужним погледом, падоше крвави и умираху без речи. Али су капије биле силне; јурнуше на бедеме и зидове, али су зидови били тврди, а једнако су гроктале пушке на њих, улице беху пуне мртвих, лелека и плача, но јурњава и дрека настављала се, трчали су све нови и нови, непознати и странци, деца и девојчице. У магли се брзо замрачи и једва се у мраку утишаше. Улице беху пуне крви и мртвих. По граду

се орио плач и јаук. Почеше избијати ватре и целе ноћи се чуо урлик, уплашен и страшан. А кад је зора сванула, видеше се целе улице опустошене и кржаве, изгореле и задимљене. Његово Величанство стајало је код прозора, окружено министрима и саветницима, бледо и уплашено. Његови прсти су дрхтали, а очи му беху пуне суза; његов најмилији вранац изгорео је те ноћи у штали. Одједном се трже, погледа и показа руком иза дворца над неколико улица. На брегу видео се врт, дрвеће се беше заруменело и почело да вене! Гомиле су стајале пред капијама и изненада почеле да се разилазе. По граду су сахрањивали мртве, деца, гладна и боса, трчала су по сокацима, новине су биле пуне вести о заплетима са Африком, флота беше отпловила да мре за славу домовине, војнике почеше по улицама поздрављати клицањем и делити им духана. Новине и Парламент су славили њино хладнокрвно држање, у брдским крајевима беше избила нека нова болест и врт се брзо заборавио. Још неколико дана стајаху гомиле и загледаху гране и путеве, пуне увела лишћа, али завеја мећава, стеже мраз, куће нестадоше у магли, море се мучило у грозној бури, а пристаниште се рушило на ветру. Дани су пролазили, снег је једнако вејао. Врт се био давно заборавио. Дуго, после, једног дана, указа се нека бела, мутна светлост на небу. А после се снег поче топити и неке тичице почеше да долећу. Ноћу се није више чуо урлик мора, улице престадоше да хује, и беле мачке се појавише по крововима. Сунце се крило у магли, али по кућама се просула била ипак већ нека светлост, жута и мека као свила.

Небо се указа и доби мек, бистар сјај, а звона почеше свако вече јецати, дуго и боно. Снег се није топио тужно, него је певуцкао и кикотао и цурио за врат. Откривао је малим тицама помало земље. Оне би радосно долетеле, али не би ништа нашле, кљуцале би, одскочиле два-три пута, одлетеле и не би се враћале никад више. Само су јеле тужиле за снегом, изгубише своје бело перје и крила, којима су лепршале по месечини, постадоше жуте, сухе, наборане. Зима је одлазила, звезде потамнеше и ноћи не беху више тако ледене и звонке и сјајне, но тише и пуне неке плачне чари.

Пролеће је долазило. Дрвеће залиста, гране запупаше, веверице су набасале из шума, чак у школе. Дуге црвене сенке падале су по улицама, а кровове је грлило младо небо, уморно од шуштања траве. Сви вртови грануше, озеленеше, зашумеше. Бабе изиђоше, изведоше децу што се почеше вијати у белим чарапицама, белим као зумбули, као бели зумбули, тихи као јагањци што се играју на трави.

Тада се поче шапутати по граду прво тихо, прикривено, о врту који није хтео да увене, а сад, изгледа, неће да залиста! Људи су стајали, запиткивали, церекали се, изгледали запањени. И заиста, кад около процветаше сви вртови, тај врт остаде мудар, сух, мртав. По позориштима и кафанама се поче говорити о томе. Новине беху баш објавиле скупљање новца за споменик једном владици што је проповедао светски мир, доносиле су грдне чланке о социјализму који ће спасти свет и о војсци која је готова да гине. Но кад је прошао Липањ, појави се,

једног дана, доктор Меојк, управитељ ботаничке баште, са ученицима својим, одевеним у црно. Понели су силесију стаклади, дуге догледе и мале справе, пуне муња, улегоше у жбуње, растурише се по шипражју и почеше се довикивати и бележити нека слова и бројеве. Пред вече, кад би било мање рада, збијале су се гомиле пред капијама. Али брзо ишчезоше. Само су неки, гурави и хроми, долазили сваки дан, да помажу баштованима да вежу грање. Они су вукли воду са реке и заливали леје и дрвеће, доносили тешко камење и набијали земљу, и тек под ноћ одлазили гладни и жедни, осврћући се тужно. Но врт није озеленео, ни залистао. Узалуд би се они, сутрадан, опет појавили и почели подизати грање, везивати га, подупирати и заливати. Сви вртови су цветали давно, али тај није залистао. По граду се о томе није говорило. Једна богата удовица дала је силне новце да се врт уреди, прекопа и очисти, но све беше узалуд. Величанство је свако јутро стајало на прозору и гледало према врту, но нико није знао ништа ново о њему и нико се о њему бринуо није.

Министри су га варали и рекли да је врт предан једној болници. Они су нерадо говорили о врту. Но Величанство се, изненада, јако зачуди и зажали, али после му се допаде да је врт предан болници за сироте породиље, и рече да ће га, чим буде имао времена, посетити. Министар побледе и не рече ни речи, тек кад је стигао својој кући, пао је у несвест. Али ваљало је делати. Брзо је задобио своје другове. Сутрадан је врт био предан заједно са дворцем болници сиротих породиља. За недељу

дана беше дворац празан и окречен. Црвени јастуци, дрвене постеље су се намештале, стизали су аутомобили пуни жена у благословеном стању што су, тешке и троме, силазиле и лагано ишле степеницама. Новине су писале чланке о дарежљивости краљевској и о социјализму који ће спасти свет. Краљ је свако јутро стајао на прозору и гледао пут врта. Чинило се да он чека, и сад још, да угледа негде први, зелени лист. Али врт је стајао осушен и пуст, степенице су се рониле, а дрвеће је пуцало сухо и мртво. Тада, једног дана, Његово Величанство посети врт, који није хтео да увене, а сад неће да залиста. Породиље су биле обучене у бело и стајале, троме и тешке, у реду. Краља су проводили свуд и показивали му све. Он се смешио и климао главом. Његове сребрне мамузе звецкале су тихо, око њега су ишли сви тихо и шапутали. Чинило се као да очи Његовог Величанства траже нешто. И заиста поглед му је немирно лутао по ронделама, где су, некад, у цвећу, стајале Нимфе и Дијане. Он погледа путем, где су стајале особито лепе орхидеје, сети се, како је у детињству пролазио туда и очи му се замаглише од нечег мутног и очајног. Министри нису знали о чему то тако мисли и почеше му показивати места где је тутњала она страшна, крвава борба. Али чинило се, да их Величанство не чује. Он је неким страшним погледом гледао по врту и дворцу, по алејама и бедемима, као да се сећао много чега и гледао и тражио нешто. У алеји стајаху, у реду, тешке, троме, благословене жене. Његово Величанство их примети, лечници и пратња убрзаше и поређаше се. Један господин у црном приступи му – хтеде да отпочне говорити. И једна

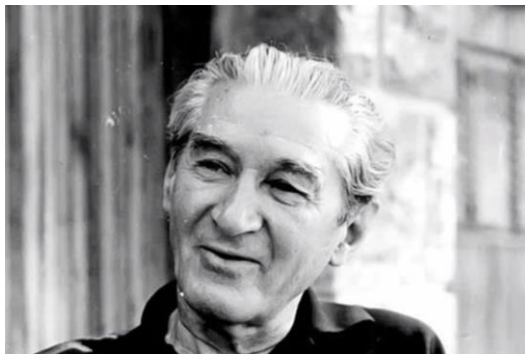
бременита жена – у руци са китом цвећа.

Одједном се Његово Величанство загледа некако чудно по врту, прошапута нешто и засмеја се, и сви се пренеразише. Он се окрете и пође натраг. Министри, генерали и пратња застадоше пренеражено зачас, згледаху се, па пођоше за њим.

Код врата се Величанство опет окрете и погледа по врту. Доле, у алеји, стајале су уплашене беле, троме, тешке жене. Иза њих не беше ничег до сухог дрвећа и тамног неба. Величанство се опет насмеја а тај смех, што је звечао као разбијена круна или лонац од бакра, разлегну се по врту који није хтео да увене, а сад није хтео да цвета. Министри, генерали, саветници, војници и слуге стајаху пренеражени и уплашени, још једном пуче тај срамни и страшни, гадни смех и они осетише, да су или они или Величанство или те жене или врт полудели.

И поклонише се дубоко пред Величанством.

(1919)

Песници и поезија наших дана

АНДРЕЈА ВРАЊЕШ – ПУТЕВИ

Њима се одази, долази свраћа,
они су мера,
има их дужи, има и краћи,
ал сви су налик рођеној браћи.

Колико сам по њима лутао,
где се нисмо све видели срели
и кад би их зимске угледао,
они би ме ко летњи одвели.

Зашто нас одводе онда на нејасне стране,
како да упозоре кад немају глас?
Нису криви они,
ми бирамо њих а не они нас.

МИЛОСАВ ГАЈИЋ – АМФИТЕАТАР ЧУДНОСТИ

Сутон намигујући прети кишом
и облаци у валове дувају немир
бетон под нама је амфитеатар чудности,
шест слова чини акустику жудње,

река плеше са лабудовима
и кроз ухо ми корачају шапати
као stroj што долази по тајне.
Умни нек смишљају меру за лепоту,
а ја тврдим: То су само њене очи.
нек' гледају склопове пијаних звезда,
а ја ћу им рећи: Љубавни зупчаници чегртају горе
негде,
и нека бришу карте срушених царевина,
не знају они шта су победе!
На тим рукама су ноте ретких химни!
Док ми њен дах станује на врату,
и као фењерџија пали зенице,
сав ми инат таласи вуку под перо пепељасте пловке,
признајем: Бојим се двеју најскупљих речи,
што их мисао ка језику гура,
и камена што се круни под ребрима.
Ко дозвољава сударе случајности!?
Усне ми као барке плове паперјастим лицем
и Дунав остаје само записничар вечери,
у којој све поезије света почињу на Ј.
Стране човека не показују компаси
ни време у њему не откуцава сат,
бити загрљен,
овде,
док један уплашени миш тражи наше погледе,
то би могла бити љубав.
Ветрови и ја у завади смо због те косе,
што мирисом ми тамничу реч у грлу,

па јој не могу рећи колико вулкана ме тресе,
и колико чекања имам у џепу.
Ако су мостови дозволили ову чар
ја их прихватам за Божанство нове епохе,
и жртву већ приносим сваким кораком даљи од ње.

(Јелени...)

ДАНИЈЕЛА ТРАЈКОВИЋ – МОЈ БЕН ХУР

Многе су жене посетиле твоју кућу
А само ја твој храм

Због тебе су горела многа тела
А само је моја душа пламтела

Многе су газиле по твојој одећи
Само те ја обукла у ловор

Многе су пловиле твојом кожом
А само ја уронила у твоју крв

Многе ће жене тињати за тобом
А само ћу ја бити твоја Естер

САВА ТЕПАВЧЕВИЋ – МОЈОЈ ДУШИ

Ако те некад тако крену
тужне мисли да море,
а ти вјетар овај загрли,
па ћеш да се винеш горе;
И у осмјех да полетиш с нама
кроз свјетлости нам облаке,
у даљини богове да чујеш
како пуштају своје кораке.
Да се тако баснословно
у загрљај 'тица бациш,
и на крилима њиховим
у завичај свој да свратиш.
Да стару мајку видиш,
оца свога и сестре гроб,
и у расутој трави села
да пронађеш своју доб.
Да са ружама израстеш
уз њихов нови дом,
и поздравиш их жељно
у бескрајном свитању свом.
А онда се кроз поља вини,
удакни моје земље зов,
ту је срцу овом тананом
вјековни био кров.
И у планине моје сврати,
поздрави ми среће рој,
на кораку шумарка сваког

наћи ћеш им игре крој.
Видјећеш онда да имамо
само један у свијету дом,
гдје нас радосно све чека
срцем, а не као свуд осудом.

РАДМИЛА МИЛОЈЕВИЋ – ЧУДНО СЕМЕ

Размичем прошлост – врата дана и ноћи.
У изобиљу мајскога цватја
мирис се ружа шири.
Само ми машу цветне гране.
С тамног неба жмиркање звезда.
Пролећно жубори река.
Несташе дани наши
међу врбама и јовама.
С болним сећањем туга шета.
Шумори трска – цвастима лепеза.
Љубав је у срцу чудно семе?
Сама отвара златна врата раја,
вечито искри у нама.
Пролазе дани, зиме и лета, даљине деле.
Никако стари дани – врате се.
Превише је празних дана.
А боли, боли до бола.
У овим данима маја
цветни се мирис шири.

Жубори река – шумори трска,
маше частима лепеза.
Љубав је у срцу чудно семе?
Кораком лаким осваја човека.
Даје животу свој тон и боју,
вечито искри у нама.
Сели се из приче – у причу.
То је њен говор.
Никада краја љубавној речи.

ЖИВОТА ЂУРИЋ – ЛАДИНА ШЕТЊА

У ноћ пролећну глуху,
Кад само санак влада,
У раскошноме руху
И насмејана лица,
Силази богиња Лада
С престола од љубичица.

И док по листу цвета
Прве се капи росе
Стварају она мазно,
Расуте златне косе,
Пољем и гором шета,
И, усред ноћи тије,

Нежно на цвећа круне
И друго биље разно,
Из купе једне пуне,
Пролећни мирис лије,
А он ширећ` се лако,
Чека да срце свако
Занесе и опије.

А када осмех сине
Преко плавога лица
Из сна пренуте зоре,
Лепа се Лада вине
Са празном купом горе
Престолу од љубичица.

СНЕСКА МИЛОЈКОВИЋ – ЧУВАЈ СЕ

У косу ми се уплео твој поглед-
пун тајни које си нежно разлио по мени.
И речи ко таласи милују ми власи-
приче су пуне поштовања према жени.

И косом те гледам, слушама како дишеш.
У њој су скривене и мисли и моћи.
У трену осетих како души пишеш:
храниш је и штитиш од демона ноћи.

И сада ти косом ове риме пишем,
док слободна за тобом вијори на жалу.
Као зрно соли што на кожи дише,
сећање на тебе живеће у валу...

Чувај се!

МИЛИЦА ШОЈИЋ – ПЈЕСНИК

(пјеснику Анђелку Заблаћанском)

Пјеснику је суђена срећа
И он је не бира сам;
У звуку прољећа
Да кишу схвати,
У ноћи да пронађе дан...

Пјеснику је дата срећа
Да усамљен не корача сам,
И у данима самоће
Усмаљеност да не осјећа.

Пјеснику је суђена срећа
И то је његов дар;
Да у сивилу види боје
И кроз њих ријеч утјехе
Да поклања...

НЕБОЈША СТАНОЈКОВИЋ – * * *

Гледај, долази тама од некуд,
из далека

Доносе је облаци и слутње
усамљеног човека

Сунцу се надао
ал њу ипак дочека

Гледај, лепоту што бледи
старца и косу што седи

Гледај сенке на зиду
сто одлазе
са друге стране огледала

Гледај, како године газе
све које знаш и које си знала

И усликај за вечност овај дан
већ сутра ће постати сећање
и остаће недосањан сан
и још једно неиспуњено
обећање

Критика – Слободан М. Чуровић Апис

ТОДОР ЖИВАЉЕВИЋ - ВЕЛИЧКИ - ИЛИ ПОВРАТАК ПРЕЂУТАНОГ ВРЕМЕНА

*„Смртоносан је живот, ал смрти одолева.“
(Бранко Миљковић)*

Постмодерна је донијела причу изнад воде, остављајући у вакууму факта, живоносно ткиво, „мрс“ причања, остављајући на цједилу своје јунаке, одузимајући им бол, ради самодопадљивог језичког хербаријума, који све више личи на равнодушје. И наша савремена књи-жевна сцена је поплављена тим умјетничким поступком опшивања ни из чега.

Постоје и други писци, другачијег крвотока срастања приче, ближи постреалистичкој мустри, чија имагинација проистиче из педантног одабраног матери-јала, из живота, писци особени, своји, непоткупљиви, рођени писци, казивачи и разоткривачи смисла трајања, од дрхтаја, страхова и проналажења, дозива гарежи, уси-рене крви и страшних гласова тишине.

Један од тих даровника врле приче, владалаца чудесне приче (која се дуго није смјела) јесте Тодор Живаљевић – Велички, који је и најновијим романом *Симонин „Ковчежић“* (који је то само технички) а и не мора бити, показао своје мајсторство да као везилник неиспри-чаног остави нам Аријаднину нит једне фасци-нантне прича-онице, плета од толико судбина и живота. И путја живота

који се закрвари до срче, који се гуши у стиску, у пести, у шкргуту што својих, што туђих злопогледа.

Није ово оно прустовско трагање, у синестезијском сладу од боја и мириса, већ „крвно“ путовање од негдје до нигдје, породична трагикографија, пренесена на ниво националног, универзалног, заправо човјековог.

И та нит причања којом се тражи, захтијева истина, пред злом које погано смотри, рашчеречује, заташкава, гдје џелати још нијесу довољно убили жртава, говори и о оном и овом времену, промјенљивих категорија, лица и очију, али злих, грдних наума.

Да се из митске, битске мајушне Велике, закатанчена јауклица пробуди, да се чује како је било, и колико је стало споредних мученичких сапутника и сапатника, те страшне ријечи од које се жмурило. У једном наопаком миљеу заборавних почашница и поклеклица, компартијских стреловника, она је била готово истиснута, непожељна и непријатна тајна До те тајне, тешким путељцима и кривудацима присјећања, од крхотина, од проклетства постојања, отпертлавао је приче и причице, непријатне засјечке, Тодор Живаљевић Велички, да хтио и не хтио буде роб те закашњеле објавнице, страшне јулске покоље-тине, да буде сужањ који се не радује, но грца оно забрављено, (свјесно прећутано), колективно нестајалиште ришћанско.

Прича се шири путем концентричних кругова, и не станује дуго у једном лику, није се осамила а да није забољела оног другог у којег се прелива животноћу и драматичношћу.

Пет поглавља јесте пет претинаца једног ковчежића, који мирише на вријеме, патњу, јер ништа није изгубљено, само се склупчало, па чека да каже како је било, а оно што је особина Живаљевићевих јунака, помало занесењака јесте преплављеност животом, пренапрегнутост балканских дамара и наопаких нарави.

Живаљевић је господин приче, један од понајбољих ослушкивача и служитеља српског језика, чије свако дјело има поруку, да се не смије прећутати бол, нити јецај кад „усфишти“, јер прича то тражи и тако хоће, стара прича да се одувијек попречују кривда и правда и да се за зеру нијесмо промијенили.

Јер оно што остаје само је памтљива прича, као у овом поетском, ретроспективном трепетнику, гдје истина израња о јунацима, заточницима неког несретног међувремена, које одувијек траје, на граничнику земље и неба, чији је врх Велика. Вертикала изгиба, неизговорена ријеч историјских диоптрија и идолопартијских ћутања.

И када је отворио тај ковчежић успомена, далеких гласова, Живаљевић је маниром врхунског приповједача дозволио својим јунацима и причи размршеној да прича, кроз новопристигле смрти да патња није пресахла, да оно што је било, увијек се враћа, некако, непојмљиво, увијек подмуклије, другачије и погубније.

У том нерадујућем, све стварноснијем и опаком свијету Живаљевићеви ликови су профилисани, у садејству са мотивацијским системима који их покрећу, да промишљају, пулсирају богатим душевним свјетовима. Они су појединци на путу ка себи, у одгонетању често замрше-

них породичних родословника, каткада изблиједјелих, или збијених на дну неких ковчежића.

У сржи књижевне, маестрално грађене арматуре, кичма и символ је Велика која израста у параболу о свечовјековој патњи и разарању свега људског, свега што није своје, мрзилачким, подземним и мрачним нагонима (психолошким катакомбама) који се нарочито у тјескобама и страхотама (најискренијег осјећања) развулкане до нечовјечности, до планиране геноцидности (каткада камом, каткада бомбама), јер Велика и не би била Велика, да на том великом жртвеништу, није истрпила, она није умрла, злочини су увијек млади, као и наша гробља.

Но остао је крик на глобалном плану, пишчева осуда зла. Таква је и његова реченица, јасна, сливена, не реторски самодопадљива, акробатски несувисла као у постмодернистичком поступку, то је синтагма постепеног откривања, вјешто вођена и на крају потврђена потпуном идентификацијском уобличеношћу јунака, који не штрче ван приче, већ временским преламањима и говором (који осликава њихова психолошка и људска дејства), на најбољи, начин разарајују идеју идеју, да се деструкцији и ужасу судбинских понављања треба супротставити истином.

Заиста је тешко одупријети се тој „магическој“ заводљивости приче, која у својој интелектуалности на величајан начин укомпонујесво језичко благодворје српског језика, ауторовим романсијерским творством, у дјело моћне приповједачке цјелине. У дневник зацртане смрти, у трактат објелодањене Смрти, коју одавно нико није са то-

ликом смјелошћу горчине у себи, са толико продорности и видовитости, исписао у нашој новијој српској књижевности.

У тим изворницима којима плутају сјећања, пожутјели документи и дрхтећа факта (пред оним који нема лице, већ само силу коју не знамо) кроз двоструку призму трагике времена и трагике простора у којима јунаци откривају скривено у себи и отето драго у другима, када и љепота и изгиб станују тако близу, а тако неразумљиво. Уосталом појавни облици и нијесу примарни, они су само загребана површина испод које се крије срж романа (да га тако назовемо, мада не мора то да буде), јесте ламентирање над животом људским и свеколиким патњама, јер ово је дјело специфичне структуре које се опире било којим норма-тивима било којег књижевног теоретисања.

Дјелом *Симонин „Ковчежић“* Тодор Живаљевић Велички се одужио свом завичају, великом завичају човјечанства, јер сеобе смрти су прво и потоње име сјећања, отписао нам је своје пјесничко и философско „вјерују“ или како би Црњански рекао:

„Прави пјесник никада не може умрети, пре него што испуни своје ја, своју судбину.“

Тодор Живаљевић – Велички, новомученик српског језика и идентитета, лиричар метафоричних сања, испунио је своју трагалачку судбину, да тамо, једном, непорециво и коначно, пут Велике, и он „појде“. И он. И он. „Јер „све је тајно. И све лично.“

Три сонета – Драгица Бека Савић

КАЉУГА

Празне су моје приче петпарачке,
нема заплета ни главног јунака.
И да се свет окрене наопачке,
не пада суза у правцу облака.

Овај живот је каљуга од блата
и нема невиних и нема чистих.
А дубље зајеца душа од злата,
нисмо сви саткани од пређа истих.

Јадни инсан се бори да преживи,
док шибају га буре и олује.
А све дубље тоне у песак живи,

неми крик кроз тишину одјекује.
У глибу губи сјај злаћана душа
и трули као крушка оскоруша.

СТИД

Под светлошћу стида маска је пала
и црн је образ испод слоја шминке.
А кад се загребе боја мурала,
исплива ружно лице испод кринке.

Истина лажима држи опело,
поверење само искреност слави.
Сноб на голом цару види одело,
глупост духовну сиротињу прави.

Залуд су дуге густе трепавице,
напућене усне што маме на блуд.
У очима су хладне жеравице,

од лажног сјаја у срцу влада студ.
А кад се стид у крви запенуша,
све до сржи просветлиће се душа.

ИСКУШЕЊЕ

Када се пробуде очи мудрости,
разум је искушењу барикада.
А паметан се гнуша од глупости
и површних духовних накарада.

Искушеник се на мукама кида,
занела га сјајна бижутерија.
И понос пада у земљу од стида,
није суво злато све што засија.

А кад се искушењу не одоли,
достојанство губи своју невиност.
Искушеник од кајања боли,

та болест га глође као псето кост.
Душа је забрањено воће крала
и пуца као скелети корала.

О ПЕСНИКИЊИ

Драгица Бека Савић је рођена 1958. године у банатском месту Сечањ, где је завршила основну школу и гимназију. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Београду. По занимању је дипломирани правник, а по вокацији песникиња. До сада је објавила три збирке песама. Као аутор је заступљена у више десетина Зборника поезије у Србији и региону. Добитник је више похвала и награда. Члан је Савеза књижевника у отаџбини и расејању Нови Сад, Књижевне радионице Балкан Београд...

Живи и ствара у Бачкој Паланци.

Пет песама – Иван Новчић

ВЕЛИКИ ПЕТАК

Када су распињали Христа
није марио Пилат
ни Римљани
ни они
што су у клинове ударали
ни они
што су тело на крст полагаали
ни пролазници
ни намерници
ни ходочасници
све је некако ишло глатко
и примерено крвницама
нико није ликовао
гозбовао
вином заливао
осим сународника
комшија
родбине
познаника
што из сличне дојке
млеко су пили
они су били најгласнији
и најсрећнији
у Христовој смрти
пре него је васкрсао.

ПРЕД РУЉОМ

Гађају ме јајима
са обе стране
побуњеници
постављају замке
саплићу
мисле да сам цар
залутао са трона
или бивши
што позива на звона
молим да обуставе бесове
само сам пролазник
случајни
као и они
талентован
да ме одува ветар.

МРАК

Туробан
ишчилео
заједљив
сензора трошних
пустињак са машном
грдан и горд
милује лептира
то сам ти ја
ако питаш
ко то пева у мраку.

ПОЉА МАКОВА

Преци моји
када су умирали
гледали су ме оком срне
запитани
шта ће бити са мном када они оду
а ја сам и даље
у овој јединој пози
још увек жив
као поља макова
тамо негде
на Родосу.

МЕД

Тамо где ме нису хтели
ја сам у сусрет трчао
а тамо где сам био примљен
са почастима
ја сам бежао;

љубав нам се сакрила
у кошницама
не препознаје
ни матице
ни мед
који се цеди у ништа

који нисмо ни овог пролећа
сакупили.

О ПЕСНИКУ

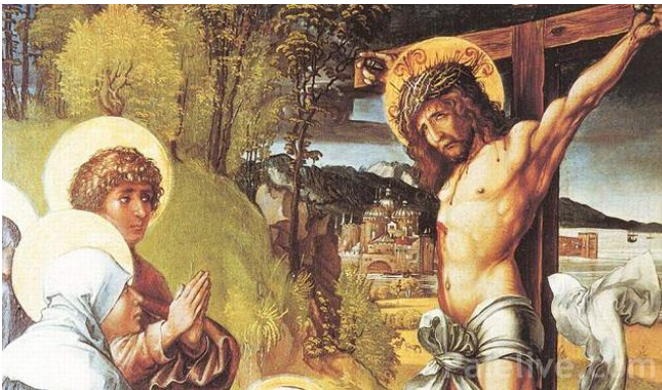

Иван Новчић је рођен 27. јула 1972. године у Краљеву. По струци је инжењер пољопривреде и професор српског језика и књижевности.

Добитник је награде Тома Радосављевић (2015) за најбољи есеј.

Живи и ради у Краљеву.

До сада је објавио следеће збирке песама: *Ампутација душе* (2003), *Шифарник страдања* (2008), *После потопа* (2018), *Галиција и друге шуме* (2019), књигу прозе *Срем и Суматра* (2017) и студију *Емир Кустурица: поетика порицања смрти* (2016)

Исусово распеће

Четири песме - Аница Гарић

ОД СВИХ...

Од свих ожиљака
изабрао си најдубљи
да сместиш осмех
и један случајни поглед
којим се покривам
када зајече звона прошлости.

Како си знао
да баш ту крвари
и улива се у садашњост
једно окрњено детињство?
Јеси ли чуо звона
или си нехотице
не знајући
био мера болу
са којим се мешаш неопрезно?

Је ли ти удобно
у рани о којој ћутим
онолико колико се ћути
твоје име
када ми неосетно
прелети преко усана?

Дошао си прерушен у љубав
док су јечала звона
у измаглици сећања
на почетак празнине
по којој су скројени
моји дани.

Дошао си непозван
и сасвим нежно
безгласно
баш као љубав
скрио све немире
један осмех
меру бола
још једно звоно
које јечи...

ЈА САМ САМО...

Ја сам само ветар
који су ти послали
да одмориш глас и
наслониш главу.

Исувише сам празна
да бих стала у мисао
прозирна да би видео
сенку која те прстиже.

У твојим ципелама
лутам по Маконду
прикована додиром.

Руке су ми везали
па те дробим зубима
да те распоредим
и лакше испљунем
јер хтели су да те ишчупају
док су жиле корења
висиле на врату
уместо бисера.

Утробу су ми поцепали
вукући
и кидајући
тебе највећег
разапетог
у мени најмањој.

Вене си ми покидао
како би под ребром дисао
наслађујући се жељом
похотних кловнова
који су ме сањали
уместо тебе.

Продао си ме уличним свирачима
за једно лутање више
и сад ме развлаче усне хармонике
претачући ме у баналне риме.

Позајмљују ме песници
док пију за све патетичне растанке
и сузе оних који се усуђују
да ти изговоре име
и упрљају речима.

Забадају новчанице
у стих који не знам
у песму којој не припадам.

Развлаче ми душу као курву
јефтиног бордела
док у твојим ципелама
лутајући
покушавам да те дотакнем
рукама везаним за додир
онога дана
у Маконду
у који си свратио
да ме обујеш...

ОПРАШТАМ...

Опраштам осмеху
што покидан виси
на углу усана
и усни испуцалој
од зуба
који су је гризли
уместо тебе.

Опраштам крхотинама
што не умеју да се саставе
и птицама које ме развлаче
и бацају
пајацима
жонглерима
и блудним синовима.

Опраштам блудним синовима
похотне снове
и сновима
који су сањали
док сам те ћутала.

Опраштам ћутању
које је вриштало
нацртаном вриску
и цртежу
што ти је дао руке
да ме покидају
и душу која мирише.

Опраштам мирису
што је личио на љубав
и љубави прерушеној
у човека.

Опраштам човеку
што је желео
и жељи
јер траје.

Опраштам трајању
претвореном у чекање
и чекању
окованом у безнађе.

Опраштам безнађу
јер не зна за границе
и граници
која се изгубила
јер су ми украли очи.

Опраштам очима
што су их украли
они који не виде море
и мору со за рану
у којој чувам
једног тебе.

Опраштам једног тебе
некој себи
неопростивој!

ЗЈАПЕЋА ПРАЗНИНА...

Зјапећа празнина јутра
предозираност ћутањем
и букет цвећа
као награда за бол.
Осмеси, аплаузи и честитке
одзвањају као авети
између јецаја песме
и новог стиха над
напрслом душом.
Откинуто парче себе
поклањам песми без имена
одбеглој рими
и речима разапетим
између онога што јесам
и оних који неће разумети.
Између сваког реда
нова ће крхотина
тражити да те дотакне
после сваке тачке
ново питање остаће
без одговора.
Тако се рађају песме...
У малој смрти јутра
у ноћи предозираној
мирисима
у крхотини сна
и болу

који ће китити цвећем
и аплаузима
док откинути делови мене
буду говорили
још једну песму о теби...

О ПЕСНИКИЊИ

Аница Гарић рођена је 19. јуна 1974. године у Српској Црњи. Године 2003. њено око постаје сунцолико како би могло да види Сунце – своју Марију. Ради као управник Народне библиотеке у Српској Црњи и ужива у послу којим се бави.

Аутор је три збирке песама: *Киша и кораци*(1998), *Као да сам уморан као да сам стар* (2002), *Када се око боји врране* (2016).

Песме је објављивала у часописима:

Летопис Матице српске, Књ. 499, св.6 / 2017; Нови Сад, Књижевни живот, бр. 1(175)/2017; Савез Срба у Румунији, Темишвар, Кровови, бр. 96-100/2018; Сремски Карловци. Златна греда, бр. 195-196/2017; Нови Сад

Члан је Удружења књижевника Војводине.

Три песме – Ивана Ј. Петровић

НЕВИДЉИВА

нико ме не види
ја не постојим
иако спавам
једем
говорим
стојим
себи присутна
за друге не постојим

невидљива
у мору видљивих
разметљиво
треперим пред њима
иако знам да сам
као сенка сенке
невидљива свима

ако научим њихову видљивост
постаћу друга жена
присутна
не више само себи
већ једино другима

(2019)

ДОМ ЉУБАВИ

У кући наше љубави
прозори одувек затворени
ми стојимо покорени
док њом тумара штеточина

У холу наше љубави
познати мирис истрошености
ми чекамо непомични
у ћошковима плеше паучина

На балкону наше љубави
никада нисмо крочили
ех да смо само знали
видокруг би нам била пучина

У дому наше љубави
као да нисмо живели
ми нисмо више ту
остала је помрачина

(2019)

КИШОБРАН

Заборављам кишобран свој
у разним ћошковима
Не заборављам
да је заборављен
Вратим се. Тражим.
Пронађем.
он је мој
често
са њим киша је тиша
и мање ветровито

Заборављам
а волим га.
Волим свој кишобран
не када пада киша
јер га заборављам
већ кад је сунчан дан
знам да је ту са мном
одан и веран

Мислим да и он воли мене
појави се кад га уплахилено
заборављеног тражим
Осмехнем се.
врати се и ја се вратим

Тражимо се и трајемо
кроз годишња доба
тај чудесни кишобран
и наша љубавна изведба

(2019)

О ПЕСНИКИЊИ

Ивана Ј. Петровић је рођена 1980. године у Краљеву. По занимању специјалиста опште медицине. Дипломирала на Медицинском факултету у Крагујевцу 2007. године, а специјалистичке студије опште медицине завршила на Медицинском факултету Универзитета у Београду 2018.

Почела је да пише песме током студентских дана. Деценију од завршеног факултета паузира са писањем да би се након значајне животне прекретнице поново вратила поезији 2017. Поред песама пише и кратке приче.

Живи и ради у Краљеву.

Споменар – Јелена Димитријевић

Припремила: *Кристина Павловић Рајић*

ПЕСМЕ О ТЕБИ, МЕНИ, О ЖЕНИ

(Аутор песама је Кристина Павловић Рајић)

ЈЕЛЕНИНА ЗЛАТНА ШКРИЊА

Француска 29, кућа за издавање
– задужбина за девојке Српкиње.
Дивљаци! Жена још је вама жена
чију спремину за науку отимате,
одузимате јој титулу – образовну круну!
Дивљаци! Жена још је вама жена
што покорно сагиба главу
или је квочка за забаву!
Сецикесе, крадљивци златовеза
из златне Јеленине шкриње!

ФЕМИНИСТКИЊА

И ја сам помало феминисткиња!
Са стотину улога и обавеза,
између кувара и пословног планера,
пишем женски без устручавања,
а перо ће да ми мере мушким аршинима!
Скидам мушкарца гологлава,
шапућем до краја страствена:
Ал' не волим те, не волим те, драги!
Пред новим стихом сад ти крвари!
И ја сам помало феминисткиња!

У СВЕТ

Под капом небеском
љубав свуд нађе дом,
кад човек у човеку
позна божански род.
Нисам дрво укореењено,
али без жиле куцавице
и грумена у срцу,
не пакујем кофере.
Као орао, високо у облацима
пуштам крила у свет.
Као и ти, путнице највеће жуди,
У свему сам ја,
У мени је све.

О ЈЕЛЕНИ ДИМИТРИЈЕВИЋ

Била је узор жена свог времена – самосвесна, књижевница, пасионирани путник, материјално обезбеђена, о којој су писали српски часописи „Босанска вила“, „Жена“... Остваривала је контакте с врло значајним људима широм света. Бројне препоруке су јој свуда отварале врата пред којима је себе представљала као особу из честите породице, као жену српског официра. Имала је развијено изразито национално осећање, а као пацифиста уједно је умела и да разуме и поштује херојство у одбрани отаџбине. Интервјуисала је многе које је желела да сретне, тако да је била и наша значајна журналисткиња. На сачуваним фотографијама одаје утисак достојанствене и поштоване жене, али поред тога, њена корпулентна појава у готово мушкој одећи погодној за путовања умела је да изазове и подсмех код тадашњих Нишлија.

Рођена је у угледној и веома имућној породици у Крушевцу 1862. године, као десето дете у другом браку своје мајке Стаменке, ћерке кнеза Милојка из Алексинца, која ју је родила у 46. години, и Николе Миљковића, угледног трговца из Крушевца. Њено име по рођењу је

Ленка Миљковић, што стоји у Књизи венчаних у Нишу. По свему судећи, Јелена је њен псеудоним, јер је у то време било веома модерно да се књижевници тако потписују. Основну школу је завршила у Алексинцу. Све остало њено образовање одвијало се самостално. Говорила је француски, енглески, немачки, италијански, руски, турски и грчки језик.

У књижевности се појавила као песникиња 1892. године у часописима „Отаџбина“, „Босанска вила“ и „Видело“ На основу њене рукописне заоставштине утврђено да је поезију писала читавог живота. Јелена Димитријевић је успешна и за живота призната списатељка, пре свега путописне прозе. Песме које је објављивала и оне које су остале у рукопису, проистичу из њених путописа. Њена прва песничка збирка „Песме I (Јеленине песме)“ (1894), смела у изношењу еротизованих мотива, одмах је изазвала сензацију и донела јој је надимак „српска Сапфо“.

Сматра се првом нашом феминисткињом. Живела је у средини у којој се женски рад или не вреднује или се то чини по мушким мерилима. Радила је у многим удружењима: у Колу српских сестара, Српском народном женском савезу, Друштву кнегиње Љубице; била је болничарка за време Балканских ратова (1912-1913); приступила је покрету сифражеткиња, залажући се за еманципацију друштва када је реч о положају и правима жена, подижући врло храбро глас против „обележавања“ својине над женама, против женске пасивности и покорности и залажући се за једнака права ванбрачне деце са децом

рођеном у брачној заједници. Потпуно хуманог, космополитског духа супротставља се стереотипима, расној и верској мржњи. Писала је о Туркињама у нишком харему, које је посећивала („Писма из Ниша“ (1897), „Нова“ (1912)-роман за који је добила награду Матице српске), видевши у њима понижен цео женски род, не схватајући њихов фатализам и пристајање на духовну ограниченост, али и запажајући и то да некада Туркиње имају бољи третман него Српкиње од својих мужева. Врло интригантна за то време, Јелена Димитријевић је први пут у српској књижевности описала лезбејску љубав у харему, а такође и женску солидарност, весео „думбус“ уз чочеке“. Амери-канке су за њу биле друштвено откриће, јер су се оне већ у то време избориле за право на рад и право гласа, што Јелена није дочекала у Србији. („Американка“ (1918), „У Америци се нешто догодило“ (1921)).

Удајом за потпоручника Јована Димитријевића 1880. године прелази у Ниш, који је био врло подстицајан у првој фази њеног стваралаштва. Највећи део свога живота је живела у Београду, у велелепној кући у Француској улици бр. 29, у периоду 1898-1945. На путовања је одлазила најпре са својим мужем, а после његове погибије на фронту 1915. године своју страст према путовањима неговаће сама. Сматра се нашим, можда највећим пут-ником. Космополита, пацифиста, врло хумана, Јелена Димитријевић је имала љубави према целом свету, сматрајући да смо сви под једним Небом. Жудела је за путовањима ради упознавања нових култура и људи. Посвећујући пажњу њеним путописима, Исидора Секулић је рекла:

„Не путује се да се раздрма досада, ни убије време, него да се између безброј питања наднесе човек, завири у заго-нетку, у тешку илузију времена“. Пропутовала је Европу, Азију, Африку, Америку. Куриозитет је да је 1927. у Индији посетила, тада већ веома болесног од маларије, великог књижевника Рабиндранта Тагору. „Он се мало подиже и поздрави ме по индуски, а ја му се дубоко наклоних... Рече да је био у Београду и поменуо словенско гостољубље... Све кратко...“ („Писма из Индије“ 1928). Други су били зачуђени њеној смелости да у шездесет и петој одлази у далеки свет, а она би одговорила: „На Балкану се не живи брзо, умире се као и свуд, а брзо се стари... а дух човеков не зна за године... и шта мари где ће ми бити гроб, у Европи, Азији или Африци. Земља је земља“. За њена живота су две улице, у Алексинцу и Нишу, понеле њено име. Преминула је у 83, години; сахрањена је у породичној гробници на Новом гробљу у Београду, два сата раније него што је то било званично објављено, без поворке.

Године 1925. завештава кућу Српској академији наука и уметности за школовање студенткиња у Енглеској од прихода издавања њене куће у Француској улици бр, 29 у Београду, искључиво за Српкиње из Србије, јужне Србије и Црне Горе, а да се преостали новац подели сиротињи. По доласку комуниста на власт, 1946. године, Академија судски одустаје од Јелениног завештања; ни Друга гимназија није прихватила библиотеку коју је желела да им поклони, вероватно због њеног богатства и грађанштине. Ни данас се не зна ко је власник ове прелепе куће у Француској бр.29, зна се само да је то „кућа за издавање“.

Била је у власништву Универзал банке, после чијег гашења се не зна коме данас припада. Њена заоставштина је нестала и распарчана, њено име нестало је из готово свих историја књижевности и песничких антологија, иако је за живота била призната и поштована (Павле Поповић је уз друге критичаре тога времена пратио и писао о њеном раду). Први пут 1968.године се њено име појавило у јавности, око двадесет година после њене смрти, и то не код нас, већ у француском „Речнику књижевности“ чији аутори Пол ван Тигем и Пјер Жосерад су уврстили „приповедачицу и песникињу српску“, Јелену Димитријевић. У Србији ће почетак 21. века донети поновно читање и научно бављење радом ове наше списатељице.

Референце:

1. Стјеља, Ана (2012). „Трагом прве признате српске књижевнице“ (PDF). *Књижевна историја*: 344. Приступљено 14. 8. 2017.
2. ^ Стјеља, Ана. „Забрављена хероина српске књижевности“. Портал „ВЕЛИКИ ЛЈУДИ“. Приступљено 14. 8. 2017.
3. ^ Право сунца. „документарна емисија о Јелени Ј. Димитријевић“. *RTS You Tube Zvanični kanal*. Приступљено 14. 8. 2017.
4. Слободанка Пековић приредила ЈЕЛЕНА ДИМИТРИЈЕВИЋ, *Антологијска едиција Десет векова српске књижевности*, књига 45, Издавачки центар Матице српске, Нови Сад, 2018.
5. Стеван Радовановић и Слободан Радаковић, *СРПСКЕ ПЕСНИКИЊЕ ОД ЈЕФИМИЈЕ ДО ДАНАС*, *Антологија поезије*, „Слово љубве“, Београд, 1972.

ИЗБОР ПОЕЗИЈЕ ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

СУНЦЕ ЈАРКО

Сунце јарко, јутрос када сину
Окупано, остављајућ' море,
Кад се жарко, на небеса вину,
Кад обасја моје драге дворе...
Сунце јарко, тако т' луче твоје!
Што те питам да ми кажеш право:
Драгу моју, лепо злато моје,
Да ли виде, да л' мисли на мене?
Да л' уздише? Да ли за мном јада?
Спомињу л' ми име усне њене?
О, кажи ми, да л' ме жали млада?
Сунце јарко да л' се драга сећа?
Оних дана кад је са мном била?
С нама беше и радост и срећа –
Далеко је, но даљине снага
Угасити не мож' љубав моју;
Ја сам веран, а да л' ми је драга
Сачувала, сунце, јаркост своју?
Тако т' сјаја – то ми право реци!
Душа стрепи... ја хоћу да чујем;
Ако ј' верна, ти одмах потечи
И учини што ти поручујем:
Сунце јарко, сутра кад се родиш,
Каж' јој да ми за њом срце вене.

Поздрави је кад год је походиш,
Пољуби је, сунце, место мене.

1893.

*(Песма коју су певали српски рањеници
на битољском фронту)*

НА ГАНГУ КАД СУНЦЕ ОЗГРЕВА

(...)

Хиндуси!

Ко мртвих предака им дуси:

Спирају вековне грехе у светој води

Поклањају се ничице, моле се сунцу с ону страну Ганга

Свечано што испарава...

Букти ломача...

На светој обали освећене реке:

Нико не пева, нит ико плаче,

Само са брега што се разлеже

Више и више:

„Кришна Хари! Кришна Хари! Кришна Хари!...“

Падају у занос хиндуске удовице.

Репере свеће и светла са олтара...

Букте ломаче...

(...)

Дајте ми, сестре, места у храму
Крај себе,
Да и ја уз ритам игре ваше,
С таламбасима,
Молим и Кришну и Брамму,
Не за себе, него за тебе, и за тебе
За све вас
Сестре смо по души,
Жене као бајке,
Што никад више укреј себе нећете видети друга,
Што никад, никада нећете бити мајке,
Ни девојчице – деца – ни девојке –
Што још миришу на млеко из мајчине дојке
А удовице!

(Бенарес, фебруара 1927)

* * *

Дивљаци! Жена још је вама жена,
Ствар од дрвета, хаљина од ткива,
Од сто вам лета малолетна бива.
Дивљаци! Жена још је вама жена.

(Из романа „Нова“ 1912)

ПЕСМА О МЕНИ

Пролазим брда, долине, свет
Летећи, али не ниско као пчела с цвета на цвет,
Већ као орао високо над облацима;
Прелазим преко огромне земљине полутке две
Као преко мала врта два;
Пловим по мириади река,
И наводим се на мора сва
И океана пет,
И непрестано се дивим,
Дивим се, да:
Што свуда налазим себе:
У свему сам ја,
У мени је све.

Јер то сам ја, сићушни ефемерни створ,
Високи Хималаји, дубоки Тихи океан,
То јест, ја сам то што схвати све то
(Мада не схвати ништа)
Као што схвати ноћ, зору, дан.
Зар би постојао океан
И пловила по њему црвена алга и бела пена
И кружили над њим албатроси –
Да није мене?
Би,
И опет не би,
Да није мене, схватања мог.
О! Ја сам велик и вечан ко Бог!

Велик сам,
Већи сам но земљине полутке две,
Већи но све, јер схватам све
(Мада не схватам ништа);
Вечан сам
Вечнији но најтврђи град,
Вечнији но многи високи брег...
О, ја сам велик и вечан ко Бог!
О, ја сам ко стег од дуге и сунчевих зрака:
Дижем се у вис високо више облака!

Бол, радост и жалост, љубав и мржња,
И мржња, да,
И борба, вечита борба,
Све је то Оно што сам у ствари ја.
Ја дижем, рушим, и опет дижем;
Ја стварам, обарам, и опет стварам;
Ја све постижем
(Мада не постижем ништа);
Ја сам дуга, вековна револуција;
На мртвој тачки не стојим ни трен:
Ја сам вечна, непрекидна еволуција.

Како је Бог (или Природа, једно исто)

БАБА КРАСА

*У мој земан и с'га*¹³

О комшике, мори Васке,
Јела, јела да седимо!...
Седи к'ерко да зборимо!...
Баба Краса зна и може
Да си прича... Лелке Боже!
(...)
Чколу си је изучила,
Па му писмо отправила,
Теке ћути, две ти очи!...
Девојка је, стринке блага,
Знаш, реч да гу не искочи.“
Од гледање и слушање.
Овај резил, овуј бруку,
Кај кучка се бе' напцила,
Па сам на туј прозборила:
„Лелке Бошке! Туго, јди!
Топрв ли ће, к'ерко, некој
С'г чикарму да ги вади!
При мајку си и при татка
У бећара ужагрела,
И уз њега усколела –
У оволки калабал'к
Големи се с'с устал'к!

¹³ Вардар, Календар Кола српских сестара, XXI, 1933

Што је овој?!“ ...
„Сефте неје“,
Прозбори ми тај нашинка.
„У комшил’к при мене је,
Што си гледам, блага стринка!
С њег’ се смеје, с њег’ си збори;
Он под пенђер вазда стоји;
А од татка и од мајку
Нит’ срам има, нит’ се боји.
(...)

Афоризми – Игор Браца Дамњановић ДИБ

- Ниси се продао? То ценим!
- Крива је партијска линија!
- Политику воде слепци.
- Не дајте да вас пређу. Ми смо и даље заостала земља.
- Ова окупација и није тако лоша. Можемо да звецкамо ланцима.
- Вођа се не плаши поплава. Уме и он да дави.
- Пијане од власти трезне избори.
- Они што напуштају земљу су прешли све границе.
- Легализовали смо мито. - Дај, немој да причаш!
- Давање мита није по закону. Али, такав је обичај.
- Инспирацију треба бичевати док не потекне мастило.
- Политичари су нам запржили чорбу. Зато су народне кухиње пуне!
- Он је људска громада. Треба га уградити уместо камена темељца.

- Слобода има цену. Поскупеле су авионске карте.
- Данас сам био Србин. Од сутра више нећу да се играм.
- Пензије су нам мале, али растегљиве! Развличимо их читав месец.
- Вођа је са поповима разговарао о Косову. Мора неко и то да аминује.

О АФОРИСТИЧАРУ

Аутор портрета: Мане Трбовић

Игор Браца Дамњановић ДИБ, рођен је 17. маја 1989. године у Београду. Пише афоризме, песме, приче, драме, хаику, бави се енигматиком...

Радове објављује у Србији, Федерацији Босне и Херцеговине, Хрватској, Црној Гори, Сједињеним Америчким Државама, Шпанији, Јапану, Новом Зеланду, Великој Британији, Румунији, Швајцарској, Русији, Турској, Македонији, Немачкој, Бугарској, Мађарској, Чешкој, Пољској, Словенији...

Приче из живота – Петар Рајин Васић

СРПСКИ ДИШЕ И МИРИШЕ

У суботу, четрнаестог октобра 2007. године, посјетили смо гроб покојног Душана Кашића. Родом је из Далмације, село Житнић код Дрниша. Умро прољетос, у мају. Дошао је с пораженом краљевом војском. Четник са шеснаест година. Причао је да га је отац наговорио да иде у четнике. Скрасио се ту у Лондону и започео живот из почетка. Како ли му је било без родитеља, без иког свога?

Половина је октобра, лијеп лондонски дан, мало сунца мало облака који јуре, увијек у правцу запад–исток, као да један другог желе да претичу и то лијевом страном. Можда ће се зауставити на Ламаншу или на обалама Француске, а вјероватно ће да наставе пут и преко Душанове Далмације.

Душанова хумка са спомеником је у гробљу поред Гансбери парка. Прије улаза десно налази се католичка црква, српска православна је прилично далеко одавде. Гроб је сав обрастао у цвијећу. Засад је с пуно укуса уређен и ограђен дрвеном оградом. У врху хумке је једноставни крст с латиничним натписом, на енглеском језику. Биће ту ускоро и велики мермерни споменик са сликом, српским језиком и ћириличним писмом, кажу његови потомци.

Познавали смо Душана као породичног пријатеља. Волио је о славама и у другим ријетким приликама, када се овдашњи Срби окупљају, да прича о свом првом одласку у родни крај. Душан се прије првог уласка у СФРЈ обратио

тадашњој амбасади у Лондону да провјери може ли доћи у свој зичај. Добио је потврдан одговор јер није био на удбиној листи непожељних.

Ништа нељудско није учинио. Први његов повратак у Далмацију био је 1967. године. Од тада је сваке године долазио с породицом у свој Житнић. Посљедњи пут, сјећа се његов старији син Петар, било је у љето 1991. године, када су по Хрватској биле барикаде и напади на касарне ЈНА.

Вратимо се Душановом првом доласку у завичај. Причао је о мјешавини туге и радости којом је био обузет када је први пут прелазио границу тадашње СФРЈ, негдје у Словенији. Службеник, који је погледао његове документе, прочитавши име и презиме у британском пасошу, гласно је прокоментарисао:

–Ово, име и све ми личи на српски!

–Да! Да! Српски дише и мирише!

Одговорио је онда и понављао послѣје безброј пута за живота покојни Душан Кашић.

Данас успомене на њега чува и о надгробним обиљежјима брине његова бројна породица: супруга Инга, с којом Душан има четворо дјеце, два сина и двије кћерке. Сви живе у Лондону и сви су ожењени или удати за Србе. Засад њих троје има по двоје своје дјеце, а четврто Душаново дијете има троје дјеце. Значи, садашњих деветоро Душанове унучади наставља да српски дише и мирише у свом родном Лондону и даље, широм свијета.

СИГНАЛИЗАМ, ОСТОЈА И ЉУБИША ЈОЦИЋ

Дугујем захвалност драгим особама и сплету срећних околности за то што сам се тог љета пар дана дружио са Остојом Кисићем, књижевником и књижевним критичаром из Београда. Било је лијепо, али није било и лако. Тешко је у разговору бити приближно равноправан саговорник са Остојом, макар и као конзумент информација које вам он пружа. Најлакше сам се, наравно, сналазио када би на ред дошла тематика из завичајног нам миљеа, било да се ради о давној прошлости или о садашњости.

Наиме, Остоја је родом из Ражљева а ја из сусједних Пипераца, комшије па скоро и вршњаци. Док су Остоја, Вито Марковић, Ацо Николић, Саво Видовић, Славко Иванић и други гимназијалци тих поратних година носили капе „лењинке“ са жутим римским бројевима на челу који су означавали разред у који су они ишли, ја сам био тиме опчињен, маштао да будем под истом таквом капом и каскао коју годину за њима.

Остоја је после гимназије студирао свјетску књижевност у Београду и постао име, пјесник, књижевник, књижевни критичар. Објавио више познатих дјела и тако ушао у многе библиотеке. А тек Вито Марковић!

Послије појаве сигнализма као књижевног правца чији оснивач је Мирољуб Тодоровић, књижевник и мултимедијални умјетник, познат како у нас тако и у читавом свијету, оглашава се и критичко перо Остоје Кисића. Остоја тако постаје један од критичара који

доприноси афирмацији овог авангардног покрета у књижевности и ликовним умјетностима тумачећи сигнализам, његову природу и сврху.

Прва књига која се може сматрати сигналистичком, иако је била, издање тзв. вербалне поезије, јесте Планета (1965) Мирољуба Тодоровића. Она је означила почетак прве фазе сигнализма као поетског концепта и покрета, а то је сцијентизам (песничка наука).

Остоја Кисић у свом дјелу Незвана авангарда тврди да је стохастичка сигналистичка поезија узроковала у језику поезије преврате каквих није било у српској књижевности од Вукових дана до данас.

Кроз поменути разговор, прије неколико дана, са Остојом сазнао сам да тренутно, поред осталог, ради на једном рукопису о Љубиши Јоцићу. А стицајем занимљивих околности имао сам част да се упознам и врло кратко дружим с покојним Љубишом Јоцићем.

Љубиша Јоцић (1910–1978), новинар, режисер, поета и преводилац, „ексцентрични“ надреалиста који је своју прву штампану ствар објавио 1928. године као пјесму без наслова, укључио се у сигналистичку теорију и праксу 1975. године и његова дјелатност на том подручју трајала је свега три године. Без обзира на овако краткотрајно бављење сигнализмом, оно је, по оцјени стручњака, представљало највишу тачку његовог плодног и обимног стваралачког рада дугог пола вијека. Умјетника и боема Љубишу Јоцића упознао сам сасвим случајно давне 1970. године у Зеници.

Десило се да у тадашњем Зеничком народном

позоришту премијерно буде извођена представа „Шехерезада“ у којој су као статисти учествовали ученици и ученице Средњошколског Ђачког дома гдје сам тада радио. Ја, као њихов васпитач, позван сам да присуствујем представи, а потом на свечаној вечери коју је приредио тадашњи директор Позоришта Здравко Мартиновић. Ако се добро сјећам, представу је режирао Радомир Путник, а осим њега гост на вечери био је и Љубиша Јоцић до кога сам ја сједио и скоро цијело вече с њим разговарао. С њим је тада у Зеници боравила и млада француска умјетница, име сам јој заборавио, али сјећам се да ми је Љубиша рекао да је она сестра познатог глумца Лорана Терзиефа. Она је тих дана у атријуму старог Соколског дома (у њему је било позориште) излагала своје скулптуре од жице и лакших комада жељеза. Били су заљубљени пар и поред велике разлике у годинама, рекао ми је Љубиша.

А Љубиша је тада дошао у Зеницу с намјером да сними филмску причу „Два милионера“. Главни јунаци те приче били су, прво, Словенац Алојз Дерлинг, велики проналазач у области ватросталних материјала и зидарства, те оснивач и директор зеничке „Ватросталне“, ондашње фирме која се у свијету прочула по градњи високих пећи, димњака и водоторњева. Он је, што на основу тантијема, што због високе плате, заиста био милионер. Други је био зенички Ром Ариф Хералић, ливац, који је специјалном шипком, на превисокој температури, никад с довољно дугог одстојања, у азбестном одијелу с кацигом и специјалним наочарима пробадао посуде из којих би потекло растопљено жељезо у калупе у којима су се

формирали велики „балвани“ звани инготи. Једном га је таквог затекао и фотографисао Никола Бибић, фоторепортер „Борбе“ и та се фотографија нашла на аверсу (глави, првој страни) папирне новчанице од десет динара. (Још увијек многи људи погрешно мисле, па и упорно тврде, да је то била фотографија Алије Сиротановића.)

Ариф Хералић је више пута за живота тражио од Југословенског завода за новчанице да му исплати хонорар, накнаду или одштету за коришћење његове фотографије и добијао је, али никада довољно. Живио је боемски, чекао по кафанама да му неко плати пиће, а при крају живота просио на улици и умро, кажу, сједећи на плочнику тадашњег Булевара братства и јединства, између ријеке Босне и хотела Металург. Био је милионер само по номиналним вриједностима одштампаних новчаница с његовим ликом. Умро је и Алојз Дерлинг уз сву љекарску и породичну његу. Умрла је, колико знам, и ондашња фирма-гигант „Ватростална“. Није ми познато да ли је Љубиша Јоцић завршио тај филм о два милионера прије своје смрти ни да ли је остао неки дио снимљеног материјала. Тема је била изванредна, а и протагонисти.

Љубиша је оних дана изразио жељу да дође у Средњошколски ђачки дом. Смјестили смо га у једну празну ђачку собу, хранио се из домске кухиње и три вечери застопно држао предавања ученицима о неким тајнама филма и глуме. Дјеца су била одушевљена, а и он се понашао као млад човјек. Поклонио ми је тада своју књигу „Скривени светови“. Књига, поклон била је намијењена неком другом па је већ написану посвету прецртао

мастилом и написао нову за мене. Та књига као и све које сам имао остала је у зеничком галиматијасу од деведесет друге и наредних година.

О, како је лијепо па макар и са сјетом, пребирати по успоменама из младости, а и ондашња времена су некако била...

О АУТОРУ

Петар Рајин Васић, новинар и публициста, рођен је 27. јуна 1941. године у Пиперцима, општина Бијељина. Вишу реалну гимназију је похађао у Брчком и Бијељини гдје је 1960. положио велику матуру. Након тога слушао је једно полугодиште педагошку групу предмета у Учитељској школи Травник гдје је положио дипломски учитељски испит.

Три године је радио као учитељ у босанским селима, а потом прешао у Средњошколски ђачки дом Зеница и седам година радио као васпитач.

Коаутор је више књига о Брчком и Брчком Дистрикту Босне и Херцеговине: „Брчко-хроника супервизије“, 1999. године, „Брчко дистрикт БиХ - Будућност је почела“, 2003. године, „Будућност је почела“, и још неколико заједничких књига, а своју прву ауторску књигу „Супервизор“ промовисао је петог марта 2010. године, на десету годишњицу проглашења Коначне арбитражне одлуке о Брчком.

Из архиве Суштине поетике (online) – Бр.14

ДВЕ ПРИЧЕ – ВОЈИСЛАВ АНАНИЋ

ЈЕСЕН НА ТИСИ

Ђура Н. је Тисино дете. И родитељи му имали неку стару војвођанску кућу набијачу, одмах ту скоро уз саму обалу. Некада су тај део Сенте насељавали обични људи, сиротиња, рибари, сељаци, радници.

А Тиса раније редовно плавила баш тај део мирног градића. Обрушавали се зидови, падале и читаве куће, а сиротиња их поново подизала. И тако годинама. Све док није направљен насип на обе обале Тисе. Али, ускоро потом, нестало и тога сиромашног кварта и ту се најпре добро наспу песком мочварни и водоплавни терени и озидијају вишеспратнице. То је данас насеље „Песак“, у којем станује неколико хиљада Сенћана.

Кад ради изградње новог стамбеног блока откупише и њихову стару кућу, Ђура никако није хтео у нову зграду, у стан. Навикао на двориште и простор, па му оних шездесетак квадратних метара стана сличило некаквом кавезу. Мада би ту имао и централно грејање, и савремено купатило и остале погодности, он ипак купи старију кућу одмах ту, на уласку у „Песак“, али близу обале. Откад зна за себе, навикао да слуша шум и жубор Тисе, урлике њених ветрова поготово у јесен, да са њом ратује и по њој рибари, да од ње живи.

Ту се снабдевао и огревом за зимски период, привезивао уз чамац и повећа дебела која су Тисом плутала, па их онда приближавао обали, ту осигуравао и после секао и у двориште односио. Имао је тамо преко Тисе и нешто земље, али је највише волео да седне у чамац, плуне у руке и захвати весла, па клизи полако реком куд му је воља. Имао је и мотор за чамац, но, више је волео да плови уз помоћ својих мишица и весала.

Ако се баш покатакд и отиснуо мало даље или је био уморан, е, онда је употребљавао мотор и тако кући брже долазио. Ма, није он никад ишао на Тису тек онако, да је гледа.

Имао је он и пречих послова. Обично је рибарио. И то онако, кришом. Откуд му пара да плати скупе дозволе. И тако је кретао већином ноћу, некад касно увече, а чешће у зору. То је само он знао на која места у реци да постави вршке или где да са другарем повуче мреже. Улов, како кад. Некад је имао и среће да напуни читав чамац различитим врстама рибе, а било је дана и кад се кући враћао без улова. Једноставно, риба није „радила“. Жена му онда правила шале на његов рачун и говорила:

„У мог Ђуре мокре гаће, за вечеру не зна шта ће“.

Он се тада љутио, нешто јој само невољно одговарао и одбрецивао ружне речи. Као да му није доста његове муке те ноћи. Довољно је само и то да се сав скваси, а кад је јесен, онда се и прехлади. Костобоља га због тога мучила већ годинама. И, нешто је све чешће почињао да шмркће и кашљуца. Кад тако дође уморан и прозебао кући, сви око њега. Деца га сјате па само траже паре. Те, треба им за ово у

школи, те за оно, питај Бога за шта све не. Њега нико не пита има ли или нема. Онда ипак, да би се и некако живело а и да би удовољио дечијим жељама колико је могао, крене да разноси уловљену рибу и да је продаје. Имао је он своја места где су му увек откупљивали рибу, јер је била фришка и квалитетна. Обично је рибу носио власницима чарди и кафана, а они су онда на њој још више зарађивали правећи гостима чувену рибуљу чорбу, рибли паприкаш, печену рибу.

По већ устаљеном обичају и навикама својим, Ђура је легао рано кад год је могао, а будио се пре свитања. Још раније. И опет је већ по хиљадити пут кретао ка своме чамцу и Тиси, одвезивао га онако у мраку и одбацивао накупљено грање око чамца, па је седао. И док је чамац тихо клизио низ речно струјање, у сам освит, Ђура би припаљивао цигарету, увлачио љут, опор дим дувана у себе и благо посматрао све околу. Оно, није се још могло много шта ни видети. Само је назирао контуре већ добро знаних предела и погледавао у тамно небо. Горе се скупили све црни и тмасти облаци, наговештавајући кишу тога дана.

У саму зору, кад се колико – толико почело раздањивати, угледао је горе јато дивљих гусака које су у већ устаљеном реду летеле ка југу. Чуо је јасно њихов кликтај. А са дрвећа поред обеју обала реке, одзвањао је мили пој и цвркут свакаквих птица. Нешто јужније низ ток реке, чуо се уједначен ритам истих тонова. То је Ђока Б. поранио и бућком ударао о површину реке, мамећи из дубина Тисе повеће примерке сомова.

Почела се спуштати и доста густа маглуштина, што је за јесење доба, карактеристично за тиско приобаље. Осећао је оштре јутарње мирисе у својим ноздрвама. Са бачке стране у нос му се увлачио дим тек потпаљеног казана. То неко пече ракију. Мало даље, опет на бачкој страни, пораниле вредне домаћице па припремају зимницу. Нека од њих пече паприку за ајвар, а однекуда допире и мирис пекмеза од шљива.

Јутарња свежина још увек траје. Сунце се рађа тамо негде далеко на истоку и као да ствара привид неких далеких планина. Као да се одсликавају у реци њихови врхови или крошње разгранатог дрвећа. У томе благом жубору Тисе, стари алас у себи осети чежњу за тамо неким старим данима и временима кад је био млад и заљубљен. Тишина је владала читавим током, а кад би се приближио обали, као да је чуо и разумео причу сваке травке. У том предивном освитају сунца, као да су се будили животни сокови у сваком живом створу. Присећао се и Ђура свих својих некадашњих страсти и према реци, и према животу, и према женама.

Јасно се сећао свих својих другара, кад су онако, у доколици, седели на симсу Сенћанског кеја и „утуцавали“ слободно време и досаду. Знало је тада да их се тамо испод једне брезе окупи и по њих двадесетак. И онда настану шале на свачији рачун. Многи се и даље хвалили својом мушкошћу и са заносом причали о женама и њиховим чежњивим погледима, и игри очима. Они мало „трезвенији“ и реалнији су говорили да не „лапрдају“ свашта и предавали се озбиљнијим темама. Пензионер-ским мукама,

болештинама, политици... Са дужним пошто-вањем, сећао се Ђура и својих сада већ помрлих другара. Веселог Милашина, вицкастог Драгутина, увек озбиљног и погнутог Јована, Стојана са црвенкастим лицем од ракије. Било је ту и врских познавалаца шаха, спорта, књижевности, историје. Ма, свако је понешто знао више од других, а онда су сви још увек обогаћивали своја сазнања иако су неки били већ у дубокој старости.

Ђуру је сада све више мучило осећање да стари, да губи снагу, да га много шта не интересује. Па и Тиса. У последње време је само силазио и посматрао је. Гледао, гледао тамо негде далеко и ко зна о чему је тада размишљао.

ПРИЈАТЕЉИЦЕ

Познају се још од детињства. Некако, у исто време их мајке родиле. А и обе породице становале ту, у комшилуку. Тако су Марина и Соња заједно одрастале, најчешће се само њих две дружиле, лутке преповијале и чешљале. Долазили им и други из улице да се играју, али су Марина и Соња већ толико навикле једна на другу, да је било довољно само да се погледају па да знају шта која од њих мисли.

И родитељи им се као комшије поштовали, па су били често у кући једних или других. Што је најбитније, мајке им се нису бринуле ако су тамо, код других. Знале су да им је и у једној и у другој кући било увек предивно. Обе су имале по старијег брата, но са њима нису имале толико блиске контакте. Не само што су то мушкарци и што имају

и друге игре, и различита интересовања, него су били и старији и понекад груби. Увек су их задиркивали и називали женским кмезама.

И тако су пролазиле те прве године златног детињства. Дошло време да се пође и у школу. И опет, њих две скоро увек заједно. Мало су се љутиле на учитељицу што их није у исту клупу ставила да седе, али су морале да се повинују њеним захтевима. Свеједно, остајали су им школски одмори, а и одласци до кућа или до школе.

Година за годином некако су брзо пролазиле. Њих две се све више расцветавале. И оно време пубертета заједно прегрмеле. Све једна у другу загледавале како се физички мењају. Не би биле тако добре пријатељице а да нису примећивале међусобне прве дечје погледе и симпатије. Кад се при сусрету са оним којег симпатишу, у лицу зацрвене као од неког стида, ушепртљају, а језик им тежак кô олово. Никако да преко усана превале пар реченица. А једва чекају да се виде. Та, упијају се и кад се не гледају. Довољно је само да су близу једно другоме. И наравно, поверавала се и Марина Соњи, а и ова њој. То су им биле најслађе заједничке тајне. Но, то време првих улазака у свет одраслих, брзо је прошло.

Обе су биле одличне ученице, а то је њиховим родитељима било најбитније. Некако, као да нису ни примећивали да у својим кућама поред већ два одрасла момка имају и кћери, праве девојке и лепотице. Мајке им, као и сваке мајке, увек савете давале како да се владају и понашају нарочито кад су у мушком друштву. Ма, знале су и оне шта је младост и да све у животу мора да се истутњи

кад му време за то дође, али женско срце у њима увек страховало. Времена данас гора него кад су оне биле девојке. И чега ће мајка да се плаши кад је ћерка у питању, то је, да се у љубави не занесе превише, да своје тело и ум увек контролише и уздржава, кочи. Биће још дана и нових љубави. Науживаће се. А кад нађу оног правог, е, тада ће већ бити одрасле и жене. Онда нека саме своје страсти и муке муче.

Заврше тако гимназију и Марина и Соња. Обе из провинцијског градића и из патријархалних породица, остале су још увек смерне и чедне, љубазне према свакоме и културне. Иако су их родитељи њихови добро познавали и у њих имали поверења, кад је дошло време да оду на факултет, ипак су у себи страховали. Ко зна шта им се тамо у веллеграду све може десити, у какво ће друштво ступити, где ће и са ким све излазити?! Поготово што ће сада бити одвојене од родитеља и што ће сваке одлуке саме доносити. Хоће ли увек изабрати баш ону праву? Да их неко не поведе и залуди ко зна чиме? Гледају они и на телевизији каквих све младих има по тим великим градовима. И шта им се све може десити ако у себи још нису израсле у праве и чврсте личности.

Међутим, и Марина и Соња остале су исте, верне својим схватањима и родитељском васпитању. Иако нису биле на истим факултетима, становале су заједно за све време студрања. Имале су обе по неколико момака са којима су се виђале и понекад заједно излазиле. Памтиле су добро речи и савете својих мајки и њих се придржавале. И даље су вредно училе. Дошао дан и обе су дипломирале. Не

у истом дану, али некако, једна за другом, баш као што су их и мајке родиле. Заврши Марина архитектуру, а Соња физику. Ето, дале се обе на природне науке. Од родитеља њихових нико срећнији. Обаве чашћавања и тамо на факултетима кад су дипломски одбраниле, а и у своме градићу. Окупи се сва родбина и пријатељи. Синови им још пре неку годину постали академски грађани, запослили се и поженили. Марина и тетка постала.

Као да су пупчаном врпцом биле везане, њих две никако да се одвоје једна од друге. Запосле се у суседном већем граду. И увек заједно. Но, већ су прешле двадесет пету и биолошки сат откуцава. Време и једној и другој да се удају, да децу рађају.

Марина се упозна са наочитим Вељом. На њему и стас, и рамена, и очи црне као угаљ. И он инжењер. Према њој је увек био пажљив и уљудан. Помагао јој у свим пословима. Свиђао се и њенима. А њих двоје се много, много волели. Само су чекали тренутке да буду сами и да се предају једно другоме. Из те превелике љубави њихове, роди им се и ћеркица. Марина мужу све веровала слепо. А Веља био „мајстор“. За себе. Мало се коме „откривао“. Удала се и Соња за Стојана. И он инжењер, технолог. Неки много добар човек. Свима да угоди, свакоме да помогне. Деце још нису имали. Као и до сада, дружили се и посећивали и једни и други. Марина и Соња и даље као сестре рођене.

Оно, Соња је била мало као љубоморна. Било јој криво како никад да „занесе“. Носила тај терет у себи, како жена то само зна. Већ по неки пут је примећивала како је Веља „стреља“ оним својим црним очима. Скרוзира је. Али

опет, мислила је, шта он од ње очекује? Марина јој је више од сестре. Грех јој и при било каквој помисли о томе. Све је мислила да она греша, да су то можда њене некакве жеље из потаје. И тиме саму себе тешила и смиривала. Али, кад год се сусретну, при сада већ проређеним посетама, увек исто. Није ни примећивала да се све више у Вељу заљубљује. Искрено гледајући, она и Стојан су и даље живели уобичајено. Сама је себе одвраћала од помисли да Стојан у нешто посумња. И Марина поготово. Шта ће о њој мислити?! Веља проредио посећивања, да се нешто не посумња. Мајстор.

Онда као једном, дође сам. Проверио је да је Стојан на путу. Соња га уведе унутра, понуди га да седне. Веља то одби и нагло је привуче к себи. Иако се „као“ отимала, сва је дрхтала. Не од страха, него од превелике страсти, пожуде и заноса. На крају подлегне њено опирање. Подаде му се. У трену јој само севну она жеља мајчинска, да тог дана занесе са Вељом. Да и она роди. Ко ће и знати и посумњати? И она стеже још јаче Вељу. Тако тада, тако још неколико пута. Ко зна када, ипак, затрудни. Чим се то деси, пред њу се ноћу „појављивали“ и Стојан и Марина. Шта, ако се ипак нешто сазна? Грех је то велики! Покушавала је да са тим прекине. Но, Вељи се оследило, иако је био разапет између рођене жене и љубавнице. У расцепу између обавеза према сопственој породици и чежње за некаквом момачком слободом, без икаквих окова и уговора, кад се лако одлучивао за све, од личног слободног времена до склапања нових веза. Сад је морао само да пази како да што

више прикрије своје трагове. Све је мислио да о тој вези никада и нико неће ништа сазнати.

Али, она типична интуиција преварене жене, увукла се у Марину. Поче да сумња и да их прати. Коначно, ухвати их на делу. Онда је рођеном мужу отворила врата и истерала га из туђе куће. Соњи је упућивала најпогрдније мисли и разочарања. Гледала ју је онако обнажену и питала се шта је то на њој што она нема. Којим чарима јој је узела мужа? Да ли је сва филозофија у томе да је туђе слађе? Није била ни ружна, ни глупа.

Све је засигурно схватила касније, кад је случајно срела Соњу, кад је видела како јој се стомак заокружује. Са Вељом се није никада помирила. Остала је да живи са својом ћеркицом Аном. Веља је отишао, а да се више никада није јавио. Можда је нашао ново уточиште? И Соња и Стојан одселише у други град. Чула је да су срећни и да „имају“ сина. Кажу, исти на мајку. „Добро“ да је бар њену физиономију наследио. Да неко касније не сретне Марину, па да јој каже да то дете личи на њеног бившег мужа.

Приче из суднице – Милена Ћировић

(ЗА)КЛЕТВА

Радна недеља установе, у којој се доказује истина, почиње гужвом. Нестрпљиви грађани, жељни правде, тискају се пред вратима суднице, где ће ући и борити се за оно што им припада и у шта једино верују. Борба за истину има различит временски период трајања и неизванстан исход у зависности од оружја које се користи и од учињеног (зло)дела.

Прво суђење је дуг. Док трају припреме пред почетак, нестрпљење расте уз све јачи жамор који полако прераста у галаму, реметећи неопходан мир у ходнику. Прозвани тужилац Владан Ружичић и тужени Милорад Достанић улазе видно нервозни, зајапуреног лица, настављајући, очигледно, започету дискусију пред вратима. Судија их опомиње и показује на места где седи тужилац, а где тужени. Након узетих података од обе странке, које су се изјасниле да нису у сродству, али да су били пријатељи који су сада у завади, дата је реч тужиоцу.

– Гос`н судија, дао сам му по зајам 100 евра пре годину и по дана. Звао сам га телефоном, не јавља се, кад одем кући, жена каже да је отишао на њиву, остављао поруке да ми се јави и да донесе паре. Чујем да пред продавницом прича комшијама да ми је вратио дуг и да измишљам. Зато сам га тужио.

Судија прекида уводну реч тужиоца и пита спонтано туженог да ли је то тачно, нашта се овај љутито брецну:

– Није тачно да му дугујем. Вратио сам му лане, пред његовом кућом, а он што се не сећа, нисам ја крив.

Почиње препирка коју председавајући допушта, посматрајући их не би ли увидео ко ће коме затворити уста истином. Свађа прераста у буну и тужилац, ударивши срчано песницом од сто, тражи од туженог да се закуне да му је вратио новац.

– Ако се закунеш у децу да си ми вратио паре, нека ти је алал.

Овај покушава да добије у времену, наводно подсећајући некадашњег пријатеља кад је извршио повраћај новца. Тужилац не одустаје од захтева да се тужени закуне у децу, али судија приметивши да би ту могло доћи до закључења расправе, обрати им се нагло с предлогом:

– Ма каква деца, реч је важнија! Хоћеш ли се ти Милораде, заклету у часну реч да си му вратио дуг и да завршимо?

– Е, судијо, каква часна реч, у децу нека се закуне. – негодује тужилац.

– Знаш ли ти, Владане, шта је часна реч? – пита судија тужиоца, а брк му се смеши и неприметно намигну сарадници до њега. - Част је у човека чист образ, поштење које има највећу моралну вредност. Зато нека се закуне и каже: „Часна реч, вратио сам дугован новац“.

Тужени Милорад једва дочека да изговори ту закле-

тву, верујући да судија стварно мисли да је она меродавнија од оне у којој би деца била залог за лаж, у којој би дечији живот коштао 100 неввраћених евра, те је у даху изговори:

– Часна реч, вратио сам ти, Владане 100 евра.

Право је једно, а правда... Правда је спора, али достижна.

Јустиција

САДРЖАЈ

Реч уредника	7
Осврт – Невена Милосављевић	9
Фантазмагорија стварности.....	9
О ауторки осврта	14
Нове књиге	15
Руска поезија	15
Александар Пушкин – Песма о љубави	15
Ана Ахматова – Тебе се врло ретко сетим.....	16
Владиир Агатов – Тамна је ноћ.....	17
Владимир Бабошин – Жене	18
Маријана Соломко – Вечерње.....	18
Евгеније Капустин – Косовско причешће.....	19
Реч преводиоца.....	20
Мали ноћни стихови –	22
Анђелко Заблаћански	22
3.	22
55.	23
87.	23
ТОПЛО ИСИЈАВАЊЕ ВЕЧИТЕ ЖЕНЕ	24
Ликови жена у Андрићевим приповеткама	29
Мара Милосница.....	29
Приче из заумља – Алекса Ђукановић	35
Екскремент папе војтиле	35
Цврчак на Гвозду	37
О писцу	39
Руски класици	40
Александар Пушкин	40
Exegi monumentum	40

Волео сам вас.....	41
Манастир на Казбеку	41
Николај Јазиков.....	42
Молитва.....	42
Вече.....	43
Фјодор Тјутчев.....	43
Над овим непробуђеним народом.....	43
О, душо мудра	44
Русија	44
Последња катаклизма.....	45
К. Б.	45
Михаил Љермонтов.....	46
Када се таласа пожутела њива.....	46
Молитва.....	47
Афанасиј Фет	48
Смрт	48
Када је Божанствени бежао	48
Владичице Сиона, у магли, пред Тобом	49
Константин Фофанов	50
Праћено ускршњим молитвама.....	50
На таласима свечаних звона	51
Ми увек тачно осећамо.....	51
Дмитриј Мерешковски.....	52
Бог	52
Када је небо ко лед зелено	53
У полусну	54
У марту.....	54
Константин Баљмонт	55
Под Сунцем	55
У полусну	56
Моја свеволећа душа	57
Ја сам на овај свет дошао да видим Сунце	58

Иван Буњин.....	59
Ноћ.....	59
И поново је глатка површина.....	60
За све Ти, Господе, захваљујем.....	60
Опет сам сâм.....	61
Максимилијан Волошин.....	62
Грађански рат.....	62
Завет.....	64
Николај Гумиљов.....	64
Адам.....	64
Андреј Рубљов.....	65
Борис Пастернак.....	67
Магдалена.....	67
Учи се да опрашташ.....	68
Сергеј Јесењин.....	69
Оставио сам родни дом.....	69
О сунце, сунце.....	70
Иза брда и жутих долина.....	72
Ја сам убога луталица.....	73
Арсениј Тарковскиј.....	74
Русијо моја.....	74
Владимир Набоков.....	75
На Голготи.....	75
Тајна вечера.....	76
Када се по степеницама.....	76
Булат Окуцава.....	78
Молитва.....	78
Знам да ће се једном.....	79
О преводиоцу.....	79
Савремена украјинска поезија.....	81
Ана Бахрјана.....	81

Душе дрвећа	82
Измаштај...	82
Није се молила, није се кајала	83
* * *	84
Писала сам ти на камену	85
О преводиоцу	87
Белоруска књижевност за децу	88
Виктор Кажуро и Божена Мацјук	88
Ко шуму срдечно поздрави -	88
она му бајком отпоздрави.....	88
Као кућне породичне слике –	90
представљамо шумске становнике.	90
Наши стари знанци – досадни комарци.....	92
Савремена индијска поезија.....	94
Саумјацит Ахарја	94
Киша је родила животе у овом граду	94
Перје плови водом	95
Пењање уз зид.....	96
Говорник.....	97
Панкхури Синха	98
Спаљивање невесте	98
Мачји додире	99
Нерашчишћене ствари.....	100
Долазак на посао.....	102
О преводиоцу.....	104
Подсећање	105
Милош Црњански	105
Врт благословених жена	105
Песници и поезија наших дана	119
Андреја Врањеш – Путеви.....	119

Милосав Гајић – Амфитеатар чудности.....	119
Данијела Трајковић – Мој Бен Хур.....	121
Сава Тепавчевић – Мојој души.....	122
Радмила Милојевић – Чудно семе	123
Живота Ђурић – Ладина шетња	124
Снешка Милојковић – Чувај се.....	125
Милица Шојић – Пјесник.....	126
Небојша Станојковић – * * *	127
Критика – Слободан М. Чуровић Апис.....	128
Тодор Живаљевић - Велички – Или повратак прећутаног времена.....	128
Три сонета – Драгица Бека Савић	133
Каљуга	133
Стид.....	133
Искушење.....	134
О песникињи.....	135
Пет песама – Иван Новчић.....	136
Велики петак	136
Пред руљом	137
Мрак	137
Поља макова.....	138
Мед.....	138
О песнику	139
Четири песме - Аница Гарић.....	140
Од свих.....	140
Ја сам само... ..	141
Опраштам.....	144
Зјапећа празнина.....	146
О песникињи.....	147
Три песме – Ивана Ј. Петровић	148

Невидљива	148
Дом љубави.....	149
Кишобран	150
О песникињи	151
Споменар – Јелена Димитријевић	152
Песме о теби, мени, о жени	152
Јеленина златна шкриња	152
Феминисткиња	153
У свет	153
О Јелени Димитријевић	154
Избор поезије јелене димитријевић	159
Сунце јарко.....	159
На Гангу кад сунце озгрева.....	160
* * *	161
Песма о мени	162
Баба краса	164
О афористичару.....	167
Приче из живота – Петар Рајин Васић.....	168
Српски дише и мирише.....	168
Сигнализам, остоја и љубиша јоцић	170
О аутору	174
Из архиве Суштине поетике (online) – Бр.14	175
Две приче – Војислав Ананић	175
Јесен на тиси	175
Пријатељице	179
Приче из суднице – Милена Ћировић	185
(За)клетва	185

Пишите за *Суштину поетике*

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, писане ћирилицом или латиницом са словним знацима ђ, ж, ч, ћ, ш. У противном, радови неће бити узети у разматрање.

2. Имејл за ваше радове: sustinapoetike@hotmail.com

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју имејл-адресу, краћу биографију писану у трећем лицу и фотографију.

4. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

5. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера, величина фонта 12 и проред 1,15.

6. Часопис излази двомесечно, сваког парног месеца у години.

7. Конкурс је отворен током целе године. Радови који стигну до средине непарног месеца у години, ући ће у избор за објављивање у првом следећем броју *Суштине поетике*. Радове не чувамо.

8. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак нису предвиђени правилником овог часописа.

Друго издање на другом медијуму:
Суштина поетике (Online) = ISSN 2334–9417

Суштина поетике (Штампано изд.) =ISSN 2620–
0988
COBISS.SR–ID 267264012

- ◆ Реч уредника
- ◆ Фантазмагорија стварности
- ◆ Нове књиге
- ◆ Ликови жена у Андрићевим приповеткама
- ◆ Приче из заумља
- ◆ Руски класици
- ◆ Савремена украјинска поезија
- ◆ Белоруска књижевност за децу
- ◆ Савремена индијска поезија
- ◆ Подсећање — Милош Црњански
- ◆ Песници и поезија наших дана
- ◆ Критика
- ◆ Три сонета
- ◆ Пет песама
- ◆ Четири песме
- ◆ Три песме
- ◆ Споменар српских песникаиња
- ◆ Приче из живота
- ◆ Из архиве Сушгине поезике (Onlyne)
- ◆ Приче из суднице